

בס"ד

המכללה האקדמית הדתית לחינוך

שאנן

עלון סגל המרצים 6

"שאנן" - 64 שנות הכשרה למנהיגות חינוכית

טלפון: 04-8780000

הים התיכון 7,
קרית שמואל, חיפה

עורכות: טלי פריד וניצה דורי

עיצוב גרפי: תמי יהושע

הוצאה לאור

כתובת המכללה: רח' הים התיכון 7, קרית שמואל, חיפה 2640007

מען למכתבים: ת.ד. 906, קרית שמואל, חיפה 3100801

טלפון: 04-8780000 פקס: 04-8714445

Email: shaanan@shaanan.ac.il

תוכן העניינים

דבר נשיא המכללה 5

בין קורבן להקרבה - פרופ' יחיאל פריש 5

דבר תורה - הרב ד"ר אפרים זאנד.... 6

רגע של עברית.... 7

כוחו של דיבור - כוחה של שפה - עדי צביאלי 7

נעים להכיר.... 8

זוהר גדסי .... 8.

עליזה שושן.... 8.

תרומה למען הקהילה 9

מהי למידה משמעותית? - קנדאווסה - אורנה שניידר. 9

סיורים וכנסים. 12

כנס החינוך המיוחד - ענבל קלושי-מינסקר. 12

קורס "אדם וסביבה" - סיור לנחל קישון - ד"ר נורית רונן. 16

יום השואה יום הזיכרון לשואה ולגבורה 18

פעילות במכללה - בשבוע זיכרון השואה והגבורה - ד"ר נורית רונן. 19

יום עיון מתמטי - ביקורה של פרופ' קיי סטייסי במכללה 20

כנס יוצאי אתיופיה במכון מופ"ת - נורית לפיד 22

יום ירושלים - הגן של רוזה - פרופ' טליה הורוביץ. 24

כנס גיל הרך "ימלא שחוק פינו ולשוננו רינה" בנושא הומור בגיל הרך ובגן הילדים.... 25

מסע בעקבות יהדות ליטא - אתי רפאלוביץ.... 26

שיתוף בעשייה ובידע מקצועי בסימן למידה משמעותית.... 28

גדר של שושנים - רחלי שולשטיין... 28

פרויקט שנה ג' חוג להיסטוריה.... 29

שותפות בתכנית מחשב"ה - ד"ר אלי שריאל 29

בין אימהות להוראה 30

התפתחות אישית ומקצועית של מורות בחינוך הרגיל שהן אימהות לילדים לקויי למידה - ד"ר אורלי קריספל. 30

מדרשת אלי-ה 32

נשים לומדות ויוצרות - ליאורה לוי, מובילת בית המדרש 32

טכס חלוקת תארים 33

מבט על עבודת הדוקטורט שלי - ד"ר פראן סוקול 36

מפרי עטנו. 37

במקווה ישראל - ד"ר יהושפט נבו... 37

על ספר 39

"תכנית ההתנתקות החד-צדדית", בראי שיקומם של התלמידים העקורים (2005-2013) מאת ד"ר יצחק ציטרין 39

"יוסף ואחיו" מאת פרופ' ישעיהו מאורי 40

המסע האורייני: תאוריה כבסיס למעשה ההוראה בתחומי קריאה וכתיבה מאת ד"ר אסתי טוב לי ופרופ' יחיאל פריש. 40

סוף - מילת סיום - טלי פריד וד"ר ניצה דורי. 43

בס"ד

שאנן
המכללה האקדמית הדתית לחינוך

עם הפנים לאתגרי המחר

הצטרפו למורים השותפים בחינוך דור העתיד

תעודת הוראה ותואר ראשון בחינוך B.Ed.

* הכשרה לגיל הרך מלידה עד גיל שש
* הכשרה לחינוך מיוחד
  מסלול להכשרת גננות חינוך מיוחד
* הכשרה לבי"ס יסודי
* הכשרה לבי"ס על-יסודי

בהתמחויות:

* תושב"ע * מתמטיקה * אנגלית * חינוך מיוחד
* הגיל הרך * היסטוריה * תנ"ך

תואר שני בחינוך M.Ed.

בחוגים

- **תנ"ך** - בראי הפרשנות היהודית לדורותיה
- **חינוך** - הוראה ולמידה במערכות משלבות
- **אנגלית** - הוראת אנגלית בעידן הדיגיטלי
  TEACHING ENGLISH IN A DIGITAL AGE

מלגות הצטיינות

מלגות למקדימים להירשם (תנ"ך, אנגלית)

קבוצות נפרדות לנשים ולגברים
לפרטים נא לפנות לשרון:
04-8780016

מצוינות
ארצית
3 שנים חינם +
מלגה שנתית

אפשרות למסלול ישיר
לתואר שני M.Ed.

קבוצות נפרדות לנשים ולגברים
לפרטים התקשרו
לאורלי או אילנית
או לד"ר ערן לויזון:
04-8780021/2/3

"שאנן" - 64 שנות הכשרה למנהיגות חינוכית

טלפון: 04-8780000

הים התיכון 7,
קרית שמואל, חיפה

בין קורבן להקרבה

פרופ' יחיאל פריש

קורבנות הנשיאים בתורה מעלים דילמה חשובה - למרות ששנים עשר השבטים מביאים קורבן זהה לחלוטין, התורה מקדישה שישה פסוקים נפרדים עבור כל קורבן. אם לא די בכך, ממשיכה התורה ומקדישה שישה פסוקים נוספים לסיכום סך הקורבנות. ברוב המקרים נוטה התורה לקצר ואילו כאן, בקורבנות הנשיאים, היא מאריכה. לשם מה כפילות זו?

כפילות זו ואריכות זו באים להדגיש שלכל אדם יש שם ולכל אדם יש תפקיד וכל פרט ופרט מוצא את ייעודו בחברה. זאת ועוד, אמנם יש עם אחד, אבל אחדות אינה בהכרח אחידות. יש מקום לשבטים שונים, לאידיאולוגיות שונות ולתרבויות שונות בתוך עם ישראל.

ספר במדבר בא ללמדנו את סוד ויסוד מציאת המימוש העצמי בתוך המסגרת הכללית. יסוד זה בא לידי ביטוי בקורבנות הנשיאים. אכן, כולם הקריבו קורבן שווה. לכולנו מסגרת אחת. אנו חולקים סדר תפילות קבוע מראש, מסגרת הלכתית מוצקה וקורבנות שווים. עם זאת, לכל אחד מאיתנו הזכות ואף החובה, למצוא את התפילה האישית שלו, את הזווית הפרטית שלו בתוך המסגרת הרחבה.

טכנית, כל נשיא הקריב קורבן שווה. מהותית, עבור כל נשיא הקורבן היה שונה בתכלית. לכל נשיא הייתה כוונה אחרת לחלוטין בבואו להקריב את הקורבן, כפי שמבאר המדרש (במדבר רבה י"ג, י"ד): "מה ראו הנשיאים להקריב קורבנות בעניין הזה? רבנן אמרין: אף-על-פי שקורבן שווה קריבו כולם על דברים גדולים הקריבו וכל אחד ואחד הקריבו לפי דעתו".

מסר זה הוא מקור כוחה של האומה הישראלית בכלל ושל עבודת השליחות החינוכית שלנו במכללה בפרט. כולנו נמצאים תחת קורת גג אחת, עובדים יחדיו, מלמדים יחדיו, אך כל אחד מאיתנו מפלס את דרכו וסולל את נתיבו האישי בתוך המסגרת הכללית. יהי רצון שנדע תמיד להעריך ולכבד את ההקרבה האישית של כל אחד מאיתנו על מזבח הכשרת פרחי ההוראה. צאו לחופשת הקיץ לשלום ושובו לשלום, הרבו בתורה ובמעשים טובים והפיצו את שמה הטוב של המכללה בכל אשר תפנו!

מוקירכם ואוהבכם

יחיאל

דבר תורה

הרב ד"ר אפרים זאנד

חגים רבים לנו בספירת העומר: פסח, יום העצמאות, יום ירושלים ומתן תורה. ספירת העומר המחברת בין כל החגים האלה, יש בה הרבה יותר מספירה טכנית של הימים. לכן, מתבקש למצוא את הקשר הפנימי בין כל חגי ימי ספירת העומר.

נתחיל מהיווצרותו של העם ומתולדותיו. לפי רש"י, אוהב אלוקים את אברהם וזרעו, ובחר בו, כי הוא ציווה את בניו ללכת בדרך ה': 'כי ידעתיו - לשון 'חיבה'. .. ולמה 'ידעתיו'? למען אשר יצווה - לפי שהוא מצווה את בניו עלי לשמור דרכי' (רש"י בראשית יח, יט). במקום אחר מסביר רש"י שדרך ה' היא 'להביט אל עני ונכה רוח וחרד על דברי' (רש"י ישעיהו סו,ב) ו'תהא רחום. ... גמול חסדים' (דברים יא, כב).

ה' אוהב, אפוא, את ישראל בעקבות ציוויו של אברהם לבניו ללכת בדרך ה': 'להביט על עני ונכה רוח' כדי לרחם ולגמול להם חסדים. על-כן ה' עוזר ומאפשר לאברהם למלא יעוד זה: 'לך לך מארצך וממולדתך ובית אביך אל הארץ אשר אראך: ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך והיה הברכה: ואברכה מברכיך ומקללך אאר ונברכו בך כל משפחת האדמה' (בראשית ב, א-ג)

ארבע פעמים חוזרת המילה 'ברכה' כמציינת את מטרת שליחותו: ברכה לבניו ולעולם כולו. ואומר רש"י: הברכה תהיה כאשר ה' יהיה מלכם של בני-ישראל. מתי? כאשר מתאספים בני ישראל יחד באגודה אחת ושלום ביניהם (רש"י דברים לג, ה). ואז: 'ונתתי שלום - שמא תאמרו הרי מאכל והרי משתה! אם אין שלום אין כלום; תלמוד לומר אחר כל זאת 'ונתתי שלום בארץ'. מכאן שהשלום שקול כנגד הכל. וכן הוא אומר 'עושה שלום ובורא את הכל' (רש"י ויקרא כו, ו).

סיכום ביניים: אלוקים בחר באברהם, כי הוא מחנך את ילדיו להיות מוסריים. והוא שולח אותו אל ארץ ישראל, כדי לאפשר לו שם לנהוג בדרך זו. ובתוך בנ"י, יש מתחים ומריבות. תפקידנו להחליק את המתחים, ולהשתיק את המריבות, להתאחד ולאפשר לאלוקים להיות מלך. אבל עדיין לא סיימנו. כי בבואו לארץ כנען, אברהם פוגש כנענים. איך הוא מגיב? הוא בונה מזבחות, לא כדי להקריב עליהם קרבנות אלא לקרוא עליהם בשם ה'. ורמב"ן מסביר: 'לקרא בשם ה'' משמעו 'להשיב רבים לעבודתו' (בראשית כו, ה). לדעת ספורנו הכוונה היא 'לגמל חסד. ... ולהורות חטאים בדרך ה'' (בראשית כו, ה). בבראשית רבה ל"ט מובאת דעה נוספת: 'מלמד שהקריא שמו של הקב"ה בפי כל בריה, ד"א ויקרא התחיל מגייר גרים ולהכניסם תחת כנפי השכינה'.

אלוקים מסביר למשה שזה יהיה תפקידם של בני ישראל: 'ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש' (שמות יט, ו). תפקיד הכהן הוא בראש וראשונה להביא שלום לבני ישראל - 'הלל אומר: הווי מתלמידיו של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום' (אבות א יב). כאשר אלוקים מתכנן ומועיד תפקיד זה לכלל ישראל, היעד הוא לכן כל עמי העולם. תפקידנו כעם הוא להביא שלום לעולם.

הייעוד השני הוא להיות 'גוי קדוש'. אנחנו מיישמים אותו כאשר אנחנו מקיימים את כל מצוות ה' כעם אחד.

פעמיים כתוב בתנ"ך שגדולי ישראל עשו שלום בתוך ארץ ישראל: פעם השכין אברם שלום בין רועיו ובין רועי לוט, ופעם השכין שמואל הנביא שלום, בין ישראל ובין האמורי. מי היו האמורי? מסביר רד"ק: 'יתר האמרי שנשארו בארץ' (שמ"א ז, יד). השלום של שמואל עם האמורי שונה מהפסקת האש שלו עם הפלשתים, עליהם כתוב 'ויכנעו הפלשתים ולא יספו עוד לבוא בגבול ישראל ותהי יד ה' בפלשתים כל ימי שמואל' (שמ"א ז, יג). איך עשה שמואל אתם שלום? לפי דרכו של אברהם: הוא לימד אותם את דרך ה'. כך עשה אברם שלום גם בין רועיו ובין רועי לוט: הוא גמל חסדים ללוט ונתן לו חלק מארצו לרעות בו את צאנו.

לפי דברים אלה, כאשר אלוקים שוב נותן לנו את ארץ ישראל, הרי זה כדי שנעשה שלום בינינו, וכדי שנעשה שלום עם התושבים שגרופה לפני שהוא נתן לנו עצמאות, את ירושלים,שומרון, בנימין, יהודה, ועזה.

אחרי שנצליח להשכין כאן שלום באחרית הימים, יתאפשר לאלוקים להיות מלך על הארץ ולהביא ברכה ושלום לכל יושביה. אז יעלו לציון כל גוי הארץ כדי ללמוד מאתנו איך עושים זאת? ויתקיים 'והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית א-להי יעקב וירנו מדרכיו ונלכה בארחתיו כי מציון תצא תודה ודבר ה' מירושלים' (ישעיהו ב). ונשים לב: הגויים עולים לציון כדי ש'יורנו מדרכיו' לשם מה? 'ונלכה בארחתיו'. מהם? אומר רש"י: 'להביט אל עני ונכה רוח וחרד על דברי' (רש"י ישעיהו סו, ב) ו'תהא רחום... גמול חסדים'. זו תהיה תורת ה' שתצא מציון.

כוחו של דיבור - כוחה של שפה

עדי צביאלי

בן בלעם הרשע המופיע בפרשת 'בלק' אותה נקרא בקרוב לאברהם אבינו קיים דמיון בציר המשותף של חייהם הסובב סביב הברכה והקללה. על בלעם נאמר "כִּי יָדַעְתִּי אֵת אֲשֶׁר תְּבָרֵךְ מְבֹרָךְ וַאֲשֶׁר תָּאֹר יוּאָר" ולעומתו הובטח לאברהם אבינו "וַאֲבָרֶכְךָ וַאֲגַדְּלָה שְׁמֶךָ וֶהְיֵה בְּרָכָה. וַאֲבָרְכָה מְבָרֶכֶיךָ וּמְקַלֶּלְךָ אָאֹר וְנִבְרְכוּ בְךָ כֹּל מִשְׁפְּחֹת הָאֲדָמָה".

כל מהותו של אברהם נעוצה בכוח הדיבור ובכוח הברכה שבו. אמנם אברהם אבינו קיבל את הכושר לברך, אך לא מצאנו שהוא השתמש בו מלבד בברכתו ליצחק, שאין בה כל ייחודיות מאחר ושלושת האבות ברכו את בניהם. אצל בלעם הרשע לא מצאנו שהקב"ה נתן לו כוח לברך, אולם בפועל מתגלה בו כוחה של הברכה, שהרי בלק יודע על כוח זה ומבקש מבלעם לעשות בו שימוש.

עניין הברכה והקללה אצל בלעם תמוה. מהיכן באה לבלעם יכולתו לברך ולקלל? האם הברכה השפיעה עליהם? הרי אנו מוצאים כי מיד לאחר שברך בלעם את ישראל "מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל", חטאו ישראל בשיטים. אם כן, מה תוקפה של הברכה?

לדיבור יש כוח ובכלל זה גם לברכה ולקללה. מאחורי חוקי המציאות עומדת ההנחה כי בשורשה נמצא הדיבור האלוקי שהרי "בעשרה מאמרות נברא העולם" (אבות ה', א') ובדיבור הוא אף מתקיים "כִּי הוּא אָמַר וַיֶּהִי הוּא צִוָּה וַיַּעֲמֹד" (תהילים ל"ג, ט'), "לְעוֹלָם ה' דְּבָרְךָ נִצָּב בַּשָּׁמָיִם" (תהילים קי"ט, פ"ט). הדיבור האלוקי הוא שמחייה את הכל ולולא הוא - הכל אַיִן. ומכאן ניתן להסיק כי הברכה והקללה הן שנותנות את הכוח הפוטנציאלי להיות מקולל או מבורך אך לא הופכות את המציאות על פניה.

כוח הדיבור של כל אדם בצלם אלוקים הוא, ויש לו הכוח והיכולת לפעול במציאות כמו הדיבור האלוקי ממש. כל אדם חש כיצד יש בכוחה של מילה ליטול או להוסיף חיות: "המלבין פני חברו כאילו שופך דמים" וכן, המספר לשון הרע הורג שלושה - את עצמו, מי ששמע ומי שדיבר עליו.

יתרונותיו של הדיבור הם רבים: ייצור השיח הדָבור על כל משלביו נעשה באופן "טבעי" ו"ספונטאני", הדיבור מתהווה על-ידי לימוד "נסיבתי" הנעשה בתוך הקשר, תוך כדי הצורך בו ומתוך שיתוף פעולה. אין בדיבור לימוד מכוון ובטח שלא מלאכותי וכפוי והוא נעשה ללא כל מאמץ. הדיבור נרכש בהדרגתיות ואין בו שום סיכון ושום פחד מפני שיפוט או אי הצלחה.

כל למידה ברובה נעשית באמצעות השפה. זה נכון גם לגבי ידע של חכמת חיים והתנסות בלתי אמצעית, וגם לגבי כל מה שאנחנו לומדים ומלמדים במערכת החינוך ומחוצה לה.

ההכרה בכך שלדיבור מקום מרכזי בלמידה חשובה ולא רק משום שמורים מצפים שתלמידיהם יקשיבו להם, אלא מתוך ההבנה שבשיח דָבור משתדלים הדוברים לרתק, לעניין, לערב את הנמען, לסחוף ולהקסים אותו, יותר משהם טורחים להקפיד על מיצוי הנושא בו הם עוסקים. דוברים - ילדים ומבוגרים - נוקטים אסטרטגיות לשוניות - שיחתיות שעושות שימוש בקצב, במצלול, בדרמה ובמטפורות, אשר יוצרות מעין מופע סוחף ומרתק ולפיכך גם משכנע.

מהרגע בו הילד כבר אורייני (יודע קרוא וכתוב) מניחים שהוא יכול להשתמש בשפה הכתובה כאמצעי ללמידה, באותה דרך בה למד עד כה באמצעות שפה דבורה. אולם לכל מי שמלמד יש תחושה, כי דברים מסוימים מתאימים לתקשורת בעל פה, ואחרים לתקשורת בכתב ואלה אינם דברים זהים. אם נעמיק בלמידה המתרחשת באמצעות שפה, הרי שיש למידה שהיא יעילה יותר כשהיא נעשית בעל-פה, ויש למידה יעילה יותר בכתב.

המהפכה האלקטרונית הביאה את התקשורת מתווכת-המחשב, שבה אנשים מתקשרים בעיקר בשפה כתובה. לאינטרנט יש תפקיד מרכזי בהתפתחות השפה. במקומות שבהם הנורמות המקובלות בתרבות אינן מאפשרות לשפה הטבעית להתפתח, האינטרנט מאפשר שחרור ופריצת דרך.

שפת האינטרנט כונתה שפת כלאיים, כתיבה- דיבור, או כפי שכינו אותה החוקרים "כְּתִיבּוּר". חוקרים רבים סוברים כי מדובר ב"דיבור-כתוב", אך למעשה אין זה כך, שכן המחקר מתרכז ברובו בכתיב לא סטנדרטי, וטוען כי הוא מבטא צורות דיבור, עַגות ודפוסי דיבור של תת-תרבויות. הלשון המקוונת מעידה אכן על דרכי שימוש בלשון, אך אנו מסופקים האם באמת כל אותן אוכלוסיות המתבטאות כך בכתב גם מדברות כך.

בלק ובלעם היו בעלי עין לראות כיצד כל העולמות עומדים על כוח הדיבור, אשר בו תלוי הכול. הם ניסו לפעול באמצעות הכוח הפנימי של הדיבור, הגדול מכוח החרב, לקלל את ישראל ובכך לפגוע מיניה וביה בכוח הדיבור הפועל בעולם באמצעותם. כוח הדיבור המתפרץ בפרשת בלק בעוצמה רבה בברכותיו של בלעם, שוטף ומתפרץ אף מתוך פיה של האתון. בפשט הדברים ניתן לומר כי יש בכך מעין 'עקיצה' של ה' לבלעם: כוח הדיבור אינו נמצא רק בבלעם אלא הוא כוח אלוקי הקיים אף באתון- "ויפתח ה' את פי האתון. להודיעו, שהפה והלשון ברשותו" (מדרש תנחומא בלק, ט). מכאן נבין כמה מרכזית השפה בלמידה דבורה או כתובה, בונה עולמות או, חלילה, מחריבה.

נעים להכיר

זוהר גדסי

קצת על עצמי...

אני גרה בזכרון יעקב נשואה לגולן ואמא לשלושה ילדים מקסימים, בת ושני בנים.
בעלת תואר ראשון בחינוך ותואר שני במוקד: "טכנולוגיות תקשורת בחינוך". (הגננת היחידה במוקד זה). כבר בילדותי חלמתי להיות גננת, ב"ה זיכני הקב"ה ואני עובדת כגננת 20 שנים.
בעיניי להיות גננת זה לעבוד עם הלב והנשמה. אני מאמינה שלגננת יש זכות מיוחדת לתרום, ללמד, לחנך ובמיוחד לאהוב ולהכיל ילדים.
אני מאמינה באתגרים חינוכיים, בפתיחות וגמישות מחשבתית עם מסגרת המתבססת על ת"ל ועקרונות חינוכיים חשובים.
במשך השנים בעבודתי כגננת הובלתי פרויקטים שונים ומגוונים בגני וביישובים בהן עבדתי:
שילוב ילדים חריגים בגני, כגון: C.P. - שיתוק מוחין, עיכוב שפתי, התנהגויות חריגות על רקע רגשי ועוד.
שילוב ופעילויות משותפות למשפחות דתיות וחילוניות בגן הילדים הדתי.
הקמת פורום גננות לבחירת הצגות ומופעים לגן הדתי.
טקסי יום העצמאות מותאמים לגן הדתי. טקסי שבועות לגנים הממלכתיים בעיר.
פתיחת גן חובה חדש בעיר יוקנעם (צמוד לבית-הספר היסודי הממלכתי דתי) ובניית תוכנית מעברים שבועית המקלה על המעבר מהגן לבית-הספר.
אחד מתחביבי הוא הטכנולוגיה וזו הסיבה שביקשתי להתמקצע במוקד "טכנולוגיות תקשורת בחינוך". בעבודותיי הרבות במהלך הלימודים חקרתי בגן הילדים את ההוראה באמצעות מולטימדיה וברוב המחקרים שקראתי ובדקתי בשטח נוכחתי לגלות שהוראה זו גורמת למוטיבציה רבה בלמידה. יחד עם זאת אני עדיין חושבת ומאמינה שלמידה זו צריכה להיות במינון נכון ובתיווך של מבוגר ואין תחליף למשחק החופשי ולשיח בגן הילדים.
השנה זכיתי לעבוד כמד"פית לסטודנטיות משנה א' במסלול הגיל הרך במכללה, העבודה עם הסטודנטיות גרמה לי עונג רב, זו הזדמנות עבורי לנטוע בסטודנטיות את האהבה למקצוע שהופך לחלק מאורח-חיים, לגרום להן להאמין בילד וביכולותיו, להרחיב אופקים, להתנסות, ליהנות מתהליכים וממה שמעבר לגלוי, להעמיק. חשוב לי: אנושיות, נתינה ורגש.
בתהליך החינוכי מתאפשר לכולנו לגלות עולמות מעניינים. הגן מאפשר רגעים מדהימים של הנאה, שמחה והתרגשות.אני מאחלת לכל מי שעוסק במלאכה קדושה זו, שבכל יום בעבודה עם הילדים יחשוף עולמות חדשים.

עליזה בן שושן

קצת על עצמי...

שמי עליזה בן שושן, אני מתגוררת בעיר עכו יחד עם משפחתי הנפלאה. בזמני הפנוי אעדיף לקרוא ספר טוב, לצאת לטיולים עם משפחתי, להאזין למוסיקה, לבשל ולאפות.
מכללת שאנן מהווה מבחינתי כ"מכללת האם שלי".
לא לחינם אני מגדירה את המכללה כך. את מסלול הלימודים האקדמאיים עשיתי במכללת "שאנן". תואר ראשון בחינוך ותואר שני בהוראת המקרא.
במשך עשרים ושלוש שנים שימשתי כגננת, מנהלת גן חובה. זכות גדולה נקרתה בתחילת דרכי בעבודתי כגננת. באותם ימים הועלו ארצה ב"מבצע שלמה" משפחות אחינו בני העדה האתיופית. במשך חמש שנים ניהלתי גן באתר הקרוואנים בשבי ציון. יחד התחלנו בדרכנו החדשה והמשותפת. הם - עם קליטתם בארצנו, ואנוכי - בצעדיי הראשונים בשטח.
בהמשך הוצע לי, על-ידי הפיקוח, לנהל גן בעיר עכו. ניהלתי במשך חמש שנים גן, שהיווה עבורי אתגר של ממש בחינוך ילדי ישראל. בימים ההם החלו לראות את ניצני הגרעינים התורניים אשר קמו בארץ. לעיר עכו הגיעו משפחות תורניות במטרה לייהד את העיר, כך אט-אט נוצר הצורך להקים מסגרת חינוכית, שתיתן מענה לילדי המשפחות התורניות. יחד עם חברי הגרעין והרב הקמנו את הגן התורני הראשון בעיר עכו. הגן אכלס ילדים בני המשפחות התורניות ולצדם ילדים מקומיים. זכינו בסייעתא דשמיא להקים גן, שהיווה אור וזרקור לעיר עכו מבחינה דתית ומבחינות רבות אחרות. כיום הגרעין התורני בעיר התעצם מאוד, משפחות צעירות מכל רחבי הארץ מבקשות להתגורר בעיר עכו ומצטרפות אליו. מספר גני הילדים בעיר הולך וגדל ובפרט ביחס לגנים התורניים. כיום ישנם בעיר ארבעה גנים תורניים אשר לומדים בהם ילדים מכל שכבות האוכלוסייה בהרמוניה ובשמחה.
ומה היום?
השנה זכיתי להיכנס לתפקיד בעל ערך רב בעיני: מדריכה פדגוגית במסלול גננות שנה א' במכללת האם שלי "שאנן".
אני חשה שמאותה באר אשר ממנה שאבתי מים אני משקה את העדרים. כולי תקווה שאזכה לראות את תלמידותיי עושות את שליחותן באהבה למען ילדי ישראל.
עם הילדים יחשוף עולמות חדשים.

מהי למידה משמעותית? קנדאווטה

אורנה שניידר

במסגרת התוכנית השנתית של התרומה לקהילה בה מחויבת כל סטודנטית במסלול הגיל הרך, ארגנו סטודנטיות הגיל הרך משנה ב', פעילות חקר של הורים וילדים בנושא חילזון השדה במרכז קליטה "ספיר" לעולי אתיופיה. מטרת הפעילויות היית חיזוק מעמדו של ההורה - העולה האתיופי - שאבד עם הגעתם לארץ באמצעות פעילות משותפת של הורה וילד. נורית, המרצה למדעים הדריכה את הסטודנטיות ברזי שלבי החקר ולילך המדריכה הפדגוגית של הקבוצה, ליוותה את ההתארגנות הלוגיסטית. לקראת הפעילות חולקו להורי הילדים הזמנה ססגונית שהייתה מעוטרת בחילזון ידידותי ובכותרת אף שולבה המילה חילזון באמהרית, מתוך רצון ליצור משמעותיות בקרב העולים האתיופים לקראת הפעילות. הגענו כולנו נרגשות למרכז הקליטה והתחלנו לארגן באולם האירועים את הציוד הנדרש לפעילות. הסטודנטיות פיזרו על גבי השולחנות משטחי עבודה מבריסטול שחור וכן משטח זכוכית ובצידם הונחו פריטי מאכל שונים שישמשו בהמשך לתהליך החקר. אולם כגודל הצפייה, כך גודל האכזבה שציפתה לנו. שני ילדים בלבד הגיעו עם אמותיהן ועוד שלושה ילדים שהגיעו ללא הורים. שאר העולים התמהמהו מלהגיע. המגשרת מטעם המרכז נשלחה לצלצל להורים כדי להזכיר להם, שעליהם להגיע לפעילות עם ילדם, אולם היוזמה הביאה עוד מספר מועט של משתתפים. נותרנו מופתעים מחוסר ההיענות שלא הייתה אופיינית בפעילויות הקודמות שלנו, שבהן היו הילדים והורים ממתינים לבואנו על הספסלים מחוץ לבניין ועם כניסתנו בשער המרכז היו הילדים רצים בהתלהבות כדי ללוות את כניסתנו. למזלנו, ילדי כיתה א' שבשנה שעברה השתתפו בפעילות, אולם השנה לא היו אמורים להשתתף, צבאו על הדלת וביקשו שנכניס גם אותם לאור ההנאה הרבה שחווה בשנה שעברה. הקבוצה נכנסה בקול צהלה גדולה ותפסו את מקומם בכיסאות הרבים שהמתינו מיותמים לילדי הגן. הפעילות נפתחה בשיר הפעלה על החילזון כדי להפשיר את האווירה. בסיום, הוזמנו הילדים לשבת ליד ההורים הבודדים שכן הגיעו. לכל ילד צוותה סטודנטית שהביאה עימה חילזון חי וזוחל לפעילות החקר. את החוויה הלא ברורה שעברה על הבנות הטיבה לתאר אחת מהסטודנטיות:

"אליי הצטרפו אח ואחות: סמואל ופלאגוש וכן אימם. כאשר

קיבלנו חילזון למשטח הזכוכית שמתי לב שהעניין לא מצא חן בעיני האם. ההוכחה לכך הייתה שבמהלך הפעילות הילדים רצו לגעת בחילזון אבל האם הושיטה את ידה בכל פעם להזיז אותם מלגעת בחילזון. הילדים על אף התנהגותה משכו את ידיהם ונגעו באופן חופשי בחילזון. הילדים שיתפו פעולה נהדר, והיו נראים נלהבים להציע מזון לחילזון, אך האמא אמרה להם כמה מילים, שככל הנראה כוונת המילים היא לא לגעת. בתחילת הפעילות לא חשתי שום דבר מצד האם, שכן היא לא שיתפה פעולה. אולם מהרגע שהתחלתי את הפעילות כולל החילזון מעט התבלבלתי ממנה, לא ידעתי מה בדיוק כוונותיה מכיוון שהיא לא דוברת עברית ובכלל מיעטה לדבר וזרקה מילים קצרות באמהרית ובעיקר נגעה בילדיה. הייתי מבולבלת משום שלא רציתי להתערב בחינוכה בילדיה. מצד אחד, היה לי חבל כאשר היא מנעה מהם לקחת חלק פעיל לגעת בחילזון, מצד שני, לא רציתי שילדיה יחשבו שאני מחליטה לגביהם ולא משנה מה אימם אומרת. למדתי בעקבות הפעילות שיש לכל עדה ותרבות את הערכים שלהם, שיטות חינוך משלהם. חל

בי שינויי. הבנתי עד כמה צריך להכיר את העולם של האחר, להבין מהי התרבות ממנה מגיעה, מהם המנהגים המקובלים עליו. הרגשתי שהפעילות תרמה לי בכך שגיליתי שיש הבדלים במנטליות ובסגנון".

ברצוני לציין, כי התופעה שתארה הסטודנטית אפיינה גם את שאר האמהות, לכל אורך הפעילות הן היו בעמדת הגנה על ילדיהם והזהירו כל הזמן לא לגעת בחילזונות. כולנו חשנו במהלך הפעילות כי מתרחשים כאן דברים הנסתרים מעיננו: האמהות והילדים, שנעדרו באופן חריג מהפעילות, לצד החשש של האמהות האתיופית במשך פעילות החקר. את התעלומה פתרה בסופו של דבר אחת הסטודנטיות שלנו שעלתה מאתיופיה והשתתפה אף היא בהפעלת הילדים. במשפט קצר תמצתה את התשובה "התמונה שאני לא אשכח היא כאשר הבאנו את המגשים עם החילזון והאוכל לחילזון אחת האמהות הסתכלה על החילזון ונגעלה מן החילזון, ואמרה לי, שבאתיופיה הם אף פעם לא נגעו בחלזונות... אני מהיכרות האישית שלי עם העדה, ידעתי שהורים לא יתחברו כלל עם החיה ורק הילדים ישתפו פעולה".

שיתפתי את נורית, המרצה למדעים לגבי הקשיים, שעלו במהלך הפעילות ולדבריה ייתכן שבאתיופיה יש חלזונות רעילים ומכאן נבע הפחד של ההורים והרתיעה מפני עצם הפעילות. אולם עדיין לא היינו בטוחים כי אכן זו הסיבה, שהעולים בחרו להדיר רגליהם מהפעילות על החילזון. תשובה סופית התקבלה עם הגעתנו לפעילות נוספת במרכז הקליטה. בכניסה למרכז יישובים הורים וילדים על הספסלים וממתינים בצפייה לבואנו. עם כניסתנו אורו פניהם והילדים רצו לקדם את פנינו בשמחה וללוות את כניסתנו למרכז.

אין ספק כי החוויה סיפקה לסטודנטיות שלנו תובנות לגבי מהי למידה משמעותית? קנדאווטה. היעדר היכרות עם מאפיינים תרבותיים, הוא שמנע הפעם את השאיפה לחיבור ביננו, הקהילה הקולטת לבין הקהילה העולה.

לכבוד
פרופ' יחיאל פריש
ושיא מכללת שאנן

שלום רב,

לצוות המכללה, לסטודנטיות היקרות, לצוות ההוראה וההדרכה ולכל השותפים ביוזמה המבורכת של "המכללה" להעניק לעולים ממרכז הקליטה "ספיר" בקריית ים, פעילות העשרה להורים וילדים לאורך השנה, אני מבקשת להביע הערכה והוקרה מכל הלב.

זו השנה השנייה של פעילות התנדבותית חיונית חשובה ותורמת לילדים ולהורים, פעילות להרחבת הידע בנושאים שונים באווירה ניעוה ונעימה, עם המון חן ויופי, שמחה, משחק, יצירה, שירים, ריקודים ושי נחמד לילדים בסוף כל מפגש.

ניכר שהצוות המלווה והסטודנטיות השקיעו מחשבה רבה ברעיונות ובתכני המפגשים, בשלל חומרי היצירה, בהעברת החוויה וההתנסות המשותפת עם העולים ושהן חדורות מוטיבציה להעביר פעילות חיונית וערכית מוצלחת.

המטרה במפגשים אלה, לחזק את הקשר של ההורים עם ילדיהם ולחשוף בפניהם אפשרויות שונות של בילוי שעות הפנאי עם הילדים. כמובן שגם ההורים וגם הילדים מאוד נהנו ושמחו למפגשים, גם אם לפעמים היה להם קושי להגיע מסיבות שונות. אבל הם קיבלו שלל רעיונות, כלים ודוגמאות לבילוי משותף עם הילדים וושאר לנו לקוות שיאמצו לעצמם דרך זו של פנאי עם הילדים. אני מקווה שהעולים ימשיכו ליהנות מהחוויה המיוחדת של מפגשים אלה גם בשנה הבאה ומודה מאוד על שיתוף הפעולה.

בשם מנהלת מרכז הקליטה, הצוות והעולים אני מבקשת להודות לכם מאוד ומקווה ששני הצדדים הפיקו מהנתינה והקבלה את המירב.

חופשת קיץ מהנה לכולם והצלחה בבחינות לסטודנטיות.

בברכה,
בן דור רותי
רכזת חברה חינוך ותרבות
מרכז קליטה ספיר קריית ים

כנס החינוך המיוחד

ענבל קלושי - מינסקר

בראש חודש אדר ב' התקיים במכללת "שאנן" - המכללה האקדמית הדתית לחינוך הכנס הראשון "תורת חיים: שילוב בוגר החינוך המיוחד בקהילה", בו השתתפו מורי הח"מ ממחוזות חיפה וצפון וסטודנטים במסלול חינוך מיוחד במכללת "שאנן".

הכנס הינו פרי עבודה ושיתוף של החוג לחינוך מיוחד עם מחוזות חיפה וצפון.
את הכנס הובילו בשותפות ד"ר זהבה ביגמן, ראש המסלול לחינוך מיוחד במכללת "שאנן" וגברת צילה אדלשטיין, מתאמת הפיקוח על החינוך המיוחד במחוז צפון וגברת ורדה לבנה, מרכזת הפיקוח על החינוך המיוחד במחוז חיפה ומפקחת על החמ"ד.
כיבדו בנוכחותם פרופ' יחיאל פריש, נשיא מכללת "שאנן", הרב ד"ר אברהם ליפשיץ, ראש מנהל החינוך הדתי, מר יעקב ויזל - מחמ"ד חיפה ומר חיים גבאי - מחמ"ד צפון ומר אורי ברקאי - נציג הסתדרות המורים הדתיים.

אחת המטרות המרכזיות בעבודתם של צוותי החינוך המיוחד הינה הכנה לחיים משמעותיים בקהילה והכנתו של הבוגר להיות שותף ותורם לקהילה בה הוא חי.

לקהילה הדתית יש ייחודיות ונדרשת הכנה לאורח חיים זה. הבוגר שותף בחיי בית-הכנסת, תפילה, תפקידים שונים בקהילה, סדר היום היהודי וחיים על-פי לוח השנה היהודי הכולל שבתות, ראשי חודשים, חגים ומועדים.

הכנתו של כל נער לקראת טקס בר-המצווה דורשת השקעה ותשומת-לב רבה.
נערים רבים חוששים לעמוד מול קהל ולקרוא בציבור ותפקיד המורה הינו ללוות תהליך זה בשיתוף עם המשפחה.

הכנתו של תלמיד בעל צרכים מיוחדים מחייבת ודורשת עבודה מיוחדת הלוקחת בחשבון את יכולותיו ורצונותיו לצד הקשיים עימם הוא מתמודד.
ילדים בדרך כלל לומדים מהתבוננות וחיקוי. אך לחלק מן התלמידים בעלי הצרכים המיוחדים, נדרשת הוראה ממוקדת וחזרות רבות על מנת לרכוש את ההרגל ולקיים את המצווה.

רשמים מתוך הכנס

את הכנס פתחו בנות בי"ס "אבן גבירול" בחיפה בקטעי מחול מרגשים.

גברת ורדה לבנה, ד"ר זהבה ביגמן וגברת צילה אדלשטיין

בית-הספר הינו חטיבה עמלנית שש-שנתית בניהולה של גברת יפעת שחר.
לצד קידום התלמידים, על-פי תכניות אישיות, מופעלות תכניות הכנה לעבודה, התנסות והתנדבות בקהילה. חלק מתלמידי בית-הספר ניגשים ועוברים בהצלחה את מבחני הבגרות.

גברת ורדה לבנה, מרכזת הפיקוח על החינוך המיוחד במחוז חיפה ומפקחת על החמ"ד, ברכה את הנוכחים ואמרה: "אנחנו כאן היום כדי להאיר את הצבע המיוחד של מורי החינוך המיוחד בחמ"ד. לחשוף את הצבע המיוחד של כל מורה וכל תלמיד ולהבין כי כל אחד זקוק למישהו כדי שיחשוף את היחודי שבו ואת הצבע המיוחד שלו. אתם המורים, עוסקים במלאכת הגילוי והחשיפה של כל ילד. אנחנו מבקשים לומר לכם תודה על עבודתכם המיוחדת והמקצועית ולקוות כי יחד נפעל לקידום חברת מופת המשלבת תלמידים בעלי יכולות מיוחדות בבתי הספר ובקהילה".

ד"ר זהבה ביגמן, ראש המסלול לחינוך מיוחד במכללת "שאנן" המשיכה, "אנחנו, המורים בחינוך מיוחד - בהווה ובעתיד - חשים שליחות בקידום כל התלמידים שלנו, בהיבטים הקוגניטיביים, והחברתיים-רגשיים, אנחנו רואים את חובותינו לספק להם את הכלים להם הם זקוקים, לחיות כבוגרים עם איכות חיים, להשתלב בקהילה הרחבה בדרך המתאימה להם. אנחנו חשים את התלמידים, מרגישים אמפתיה כלפיהם, ומתאימים את ההוראה שלנו לצרכים הייחודיים שלהם".

גברת צילה אדלשטיין, מתאמת הפיקוח על החינוך המיוחד במחוז צפון חתמה "אנחנו מחוזות צפון וחיפה, המינהל לחינוך דתי והמכללה, חברנו יחד ליום הזה. רצינו לשתף אתכם בהתלבטויות, בחשיבה, במורכבות הרבה כיצד ואיך ובמה נצייד את בוגרינו בכלים הנכונים לשילובם בקהילה. כיצד נגבש יחדיו את תחושת השייכות לקהילה שבה הנער, הבוגר חי.

עד היכן נמשכת אם בכלל האחריות שלנו? מה זה אומר "בית חינוך כמשפחה" ביחס לבוגרים שלנו? מה עוד ניתן לעשות? והאם עשינו די? היום נחשף יחדיו לשאלות הרבות מהיבטים שונים.
נשמע, נתרגש, נלמד, נשוחח, נחווה ונתרגש".
גברת חוה לוין שיתפה, בהרצאה מרגשת עד דמעות, אודות בנה יהונתן בעל תסמונת אספרגר והמסע המשותף אותו הם עוברים יום אחר יום מרגע היוולדו.

כיום בנה מתגורר בהוסטל באחת הערים הגדולות ותודות לתמיכה של בני המשפחה והגורמים המלווים והטיפוליים הוא נהנה מחיים בוגרים ועצמאיים.
אך תמיד מרחף החשש לגבי מה צופן העתיד.

ד"ר שרגא פישרמן, ממכללת "שאנן", עימת את קהל המשתתפים עם דילמות הקשורות לאנשים בעלי צרכים מיוחדים בעולם ההלכה וקיום המצוות.
הדיון עורר חשיבה ושאלות רבות.

החלק המרכזי של הכנס עסק בלימוד משותף של קטעי מקורות מן הספרות, מן השירה ומקורות היהדות בנושא ההתמודדות עם קושי בילדות וההתבוננות על הקושי כאדם מבוגר. את הלימוד

הוביל ד"ר אברהם ליפשיץ, ראש המנהל של החינוך הדתי. עוד השתתפו בכנס תלמידי בית-הספר "יד ששון לביא" בהובלתו וניצוחו של ירון שמרת במופע קצבי, הרמוני וסוחף בתיפוף, נגינה ושירה, אשר הלהיב את הקהל. התלמידים המופיעים ביחד הם שילוב תלמידי החינוך המיוחד והחינוך הרגיל.

את הכנס חתם מופע של "תיאטרון פלייבק" אשר המחיז את סיפוריהם וחוויותיהם של המורים והסטודנטים המלמדים ומלווים תלמידים בעלי צרכים מיוחדים. המופע זימן אפשרות של התבוננות אחרת עם חינוך ועם עומק מחשבה על ההתמודדות היומיומית של המורה המלמד בחינוך המיוחד ושל התלמיד בעל הצרכים המיוחדים.

תוצרי עבודתם של תלמידי החינוך המיוחד וצוותי בתי-הספר הוצגו באולם וניתן היה ללמוד על כריכייה לספרי קודש "התיקון הכללי" מבית-ספר "אבן גבירול", על לימוד גמרא דרך שירה ותיפוף בדרבוקות, על הכנה לחיי המשפחה היהודית בחוברת שפותחה על-ידי צוות של החינוך המיוחד.

משתתפי הכנס נהנו מכיבוד מגוון ועשיר אותו הכינו תלמידי בי"ס "גולני" במחוז צפון ותלמידות מגמת הקונדיטוריה של כיתות החינוך המיוחד ב"אולפנית שחם" בקרית אתא. יישר כוח! המורים יצאו לדרכם בתום הכנס עם ספר, שהוגש להם כשי ממינהל החינוך הדתי וממכללת "שאנן".

זהו כנס ראשון הפותח בע"ה מסורת לכנסים נוספים לצוותי החינוך המיוחד בחינוך הממלכתי-דתי.

בס"ד

שאנן
המכללה האקדמית הדתית לחינוך

בית מדרש תלמודאי

מתלבטת בין מדרשה ומכללה?

נפשך חשקה בתורה אך את גם רוצה להתחיל ללמוד?
תכנית בית המדרש במכללת שאנן - נולדה בשבילך!!!
היחידה בצפון!!!

תכנית בית המדרש של מכללת שאנן מציעה לסטודנטית שילוב ייחודי של לימודי בית מדרש בתלמוד ובהלכה כחלק מתואר בתושב"ע ובשילוב עם תואר ותעודת הוראה באחד ממקצועות ההוראה המבוקשים מתמטיקה / אנגלית / הסטוריה.

כאן תפגשי בצורה בלתי אמצעית עם המקורות
תלמדי ללמוד אחרת וללמד אחרת ליצור, להוביל, להנהיג!

בלב התכנית, כעשר שעות שבועיות של לימוד בית מדרשי (סדרים ושיעורים)
בתלמוד, הלכה ומחשבה וסביבם קורסים בתושב"ע,
במקצוע ההוראה הנוסף ובחינוך.

- מלגות הצטיינות למתאימות.
- סל תמריצים נוסף.
- הקבלה לתכנית מותנית בעמידה בתנאי סף ובראיון קבלה.

לפרטים וקביעת ראיון - אורה 058-6299912

"שאנן" - 64 שנות הכשרה למנהיגות חינוכית

טלפון: 04-8780000

הים התיכון 7,
קרית שמואל, חיפה

סיור לנחל קישון

ד"ר נורית רונן

לקוח מאתר: http://www.tapuz.co.il/blog/net/ViewEntry.aspx?entryId=2345858&skip=1

קורס "אדם וסביבה" מתוקשב, האם זה אפשרי? התשובה כן.
האם זה משמעותי עבור הסטודנטית?
מסתבר שכן.
לפני מספר שנים פנו אליה ובקשו ממני להפוך את הקורס שעוסק בלימודי סביבה (אקולוגיה) לקורס (מקוון) מתוקשב.
הסיבה הייתה אילוצי מערכת, כך הסטודנטית תוכל ללמוד בבית ולשהות במכללה פחות שעות.
תשובתי הייתה: בשום פנים ואופן. אין קורס שבו לומדים סביבה והסביבה היחידה שתיחשף לסטודנטית זה המחשב. לחצו עליי, אמרו תנסי ובסוף שכנעו אותי. אבל התנאי שלי היה 20% מהציון בקורס סיור חובה ליום שלם בסביבה הקרובה.
וכעת הצטרכתי לחשוב איך בונים קורס, שתכניו יהיו בסיסיים, אבל עם מסר חזק ומשמעותי שבסופו, הסטודנטית תהיה עם מודעות גבוהה לשמירת הסביבה בכלל ובסביבתה הקרובה (האזור בו הן תעבודנה).

התוצאה
נושא הקורס עוסק בשמירת הסביבה, כשמוקד הקורס מים, וההתמקדות היא נחל הקישון הקרוב למכללה. הסיור בקורס הוא לאורך מורד הקישון - פארק העמקים, ציר (נחל קישון) לאורך המפעלים הכימיים במפרץ חיפה, פארק הקישון וביקור ברשות נחל הקישון.
דגם זה של הוראה מאפשר לסטודנטית לבנות יחידת לימוד דומה על נחל או מקווה מים המצוי בסמוך למקום מגוריה.
השנה פנתה אלי אורנה ובקשה שאלמד סטודנטיות את הקורס "אדם וסביבה" בהנחיה. התשובה שלי הייתה בשום פנים ואופן. אין קורס שבו לומדים סביבה והסביבה היחידה שתיחשף לסטודנטית זה טלפון ומחשב. התוצאה: כל שנה ג' גיל הרך לומדות השנה את הקורס "אדם וסביבה" כקורס (מקוון) מתוקשב.
במסגרת הקורס, לפני היציאה לחופשת הפסח, יצאתי עם סטודנטיות שנה ג' - גיל הרך לסיור לאורך נחל הקישון. במהלך הסיור ביצענו בדיקות שונות בשדה (בדיקות שניתן אפילו לבצען בגן חובה). בסיום הסיור, כל סטודנטית הגישה דו"ח סיור, שהיה "מיני מחקר" בשדה. כל סטודנטית הכינה בבית סיכום קצר על נחל הקישון ובדרך זו הגיעה לסיור מוכנה ל"עבודה".
במהלך הסיור ביקרו הבנות במקומות, שבדרך כלל לא מגיעים אליהם, כמו ציר המפעלים וראו את הפעילות האינטנסיבית של תהליך ניקוי נחל הקישון מהבוצה הרעילה שמצויה בקרקעית הנחל. הן נפגשו עם המהנדס הכימי של רשות נחל הקישון, שמעו הרצאה על מצב מורד נחל הקישון בעבר, בהווה ומה התכניות לעתיד וצפו במערכת הממוחשבת המראה ONLINE את מצב מי נחל קישון באזור בתי הזיקוק במטרה לשמור על ניקיון הנחל.

מסקנתי מיום זה
ניתן ללמד לימודי סביבה כקורס מקוון-מתוקשב. אבל, כדי שהלמידה תהיה משמעותית, חייבים לעשות למידה חוץ-כיתתית, שממחישה את הנלמד בקורס באופן חוויתי שיכיל כלים מעשיים לעבודה עם ילדים בדגש על לימוד חוץ-כיתתית בסביבה הקרובה לנו. והרי לא ניסע לירושלים כדי ללמוד על נחל שורק, כשאנחנו גרים בסמוך לנחל חדרה למשל...
מעט ממשובי סטודנטיות מהסיור:

הודיה שושן
בעקבות הסיור - נחשפתי לכלי מדידה שונים: מד-טמפרטורה, מד-לחות, pH, ועוד...
תכני הסיור היו מעניינים ומעשירים עד מאוד. הרחבת הידע על הקישון ועל הפעילות שבו - חשובה ומהנה.

עמליה כהן
מאוד נהניתי בסיור. העשרתי את הידע שלי לגבי נחל הקישון בצורה חווייתית. והבנתי עד כמה אנו, בני האדם, הורסים את אוצרות הטבע. השיחה עם מיכאל, ברשות נחל הקישון תרמה לי המון.

חנה זברודסקי
כוחו של האדם לטוב ולרע. יכולתו לזהם משאב אקולוגי ברמה כל כך דרסטית ומצד שני בעידן הטכנולוגי, יכולתו של האדם לשקם את סביבתו, והמודעות הגוברת לשימור הסביבה.

חקק נופר
נתבקשנו להכין מבוא לסיור. באתי מוכנה לסיור, הרגשתי מימוש של החומר אשר כתבתי במבוא. העשרתי את הידע בנושא הקישון בצורה חווייתית.

נטע בוכריס (כהן יוסף)
ראיתי את השפעתו של הנחל לטובה ולרעה. כאב לי לראות את מה שקיים. אני בהחלט יכולה לנשום לרווחה ומצפה לראות את הנחל שב למסלולו ומבריא...
היה לי טוב ומשמעותי לעשות את הסיור הזה. הוא הועבר בצורה עניינית וקולעת. תודה רבה!

שולמית אפרים
נורית, מאוד נהניתי מהסיור. תמיד יש מה ללמוד ומה להחכים. נקודה אחת שאקח מהסיור - מי הקישון אינם מזוהמים. הבוצה ששקעה היא המזוהמת ובתהליכי טיפול.
טיול הבא עם המשפחה - לפארק הקישון!

חדוה צוק-רם - משלימה ל-B.Ed.
מזג אוויר נפלא לסיור שכזה.
כתושבת הקריות, נהניתי מאוד ללמוד על אזור נחל הקישון הקרוב לביתי אך לא העמקתי בו. הסיור משאיר בנו שאלות לגבי השפעת האדם על הסביבה לטוב ולרע. תודה רבה!

מיטל בן-יעקב - חמדת הדרום
הסיור היה מעניין ומעורר למודעות סביבתית ושמירה. מצבו של נחל קישון לפני תחילת התחזוק וטיהור מימיו חשף בפני כמה האדם הוא משפיע ומושפע מהסביבה לטוב ולמועד. ועורר את הרצון לשמירת הסביבה.

יום הזיכרון לשואה ולגבורה

ביום הזיכרון לשואה ולגבורה נערך במכללה האקדמית הדתית "שאנן" טקס מרגש בו פתח נשיא המכללה, פרופ' יחיאל פריש, בסיפור אישי משפחתי על בני משפחתו, ניצולי שואה מהונגריה, הרב יעקב קליין, המשיך בתפילת "אל מלא רחמים" ולאחר הצפירה עלה מופע יחיד של גב' נרי חנס, לשעבר מנהלת בית-ספר, המגלמת את דמותה של הילדה לולה קאופמן ריין וסיפור ההישרדות המרתק שלה בתקופת השואה, בקהילת צ'ורטקוב, שבגליציה המזרחית. בשמלה דקה רקומה, שתפרה לה אמה, התחבאה לולה עם סבתא ואחיה במקום מסתור בגטו, לאחר ששני הוריה נרצחו על-ידי הנאצים. בהיותה בת שש שנים בלבד נמלטה מהגטו ליער בעידוד סבתה, חיה חודשים על גבי חודשים במקום מסתור תחת האדמה, ללא מקלחת, ללא בגד להחלפה ורק עם מעט מאוד מזון ומעט מאוד אוויר לנשימה בזכות אישה אוקראינית, שחמלה עליה.

ברגישות, בהזדהות ובכישרון רב, הצליחה נרי להפעים את כל הנוכחים בהציגה את הילדה הקטנה, היושבת במקום המסתור ומשחקת עם אצבעותיה, מדקלמת לעצמה בדממה דקלומי אמא וסבתא שזכרה. סופרת עד אלף ובחזרה, רק כדי לשרוד ולעבור שעות ארוכות של ישיבה בחשיכה מחניקה. את השחקנית, נרי חנס, ליוו בטקס בתה ונכדה ובסיום המופע היא סיפרה לקהל שהייצוג הבין דורי הזה - סבתא מציגה סיפור של ילדה ניצולת שואה, בת ונכד צופים בקהל הוא גם ייצוג סמלי של גבורה וניצחון למרות זוועות ומאורעות השואה. שמלתה של לולה בת השש, שהייתה צמודה לבשרה לאורך כל תקופת המסתור, נמצאת היום ב"יד ושם". הטקס הסתיים בתפילת "אני מאמין" ובשירת המנון "התקווה".

פעילות במכללה בשבוע זיכרון השואה והגבורה

ד"ר נורית רונן

ביום ראשון כ"ו בניסן, ערב יום הזיכרון לשואה ולגבורה וביום שני כ"ז בניסן, יום הזיכרון לשואה ולגבורה, התקיימה באולם שב"בניין שלמה", פעילות של הוראת עמיתים בה היו שותפים סטודנטים וסטודנטיות מהחוג להיסטוריה (סטודנטים של ד"ר שריאל), שלימדו סטודנטים וסטודנטיות מהמסלול לביה"ס העל-יסודי, שאינם לומדים בחוג להיסטוריה. סדנה פעילה זו נעשתה בעזרת ערכות צילומים, שצולמו בגטו קובנה ובגטו ורשה. הצילומים עובדו והוכנו כערכות הוראה על-ידי גנזך "קידוש השם" - בבני ברק. הצילומים הוצגו כפוסטרים ב"בניין שלמה". פעילות הוראת העמיתים בתחום ידע זה נעשתה השנה לראשונה והייתה מוצלחת מאוד. הסטודנטים/סטודנטיות קיבלו הכנה לפני הפעילות - סדנת ביקור בתערוכה - כיצד יש לסייר עם תלמידים בתערוכה. הוכן דף פעילות לתערוכה, שהוצגה במכללה. הסטודנטים/סטודנטיות נתנו בשלב ראשון לעמיתיהם הלומדים לעבור על הכרזות לענות על דף השאלות ובסוף הסיור כל קבוצה עם הסטודנט/ית המנחה סיכמו את התערוכה על תכניה. הערכה ששמשה כפיילוט ראשוני לפעילות השנה הייתה: שו"תים של גטו קובנה - שנשאלו בגטו. שאלות אמוניות ושאלות הומניות, מצורף קישור ל[חלק מהדיון], שהתקיים כסיכום לסיור בתערוכה.

הערכה השנייה רק הוצגה - הרבי מפיאסצנה, שכתב דרשות חיזוק - דרך הדרשות לומדים על גטו ורשה.

מצורף מייל שנשלח לדיקנית תואר ראשון, ד"ר אסתר כלפון:

אסתר,

אני רוצה להביע מילה טובה על אתמול. גם ההצבה, שהייתה מרשימה מאוד כמובן, וגם הפעילות לפי הפוסטרים מהחוג להיסטוריה, שלדעתי האין לעיין והבישוב פנים אחרות ליום הבא.

הפוסטרים שהלבישו הרשו הקישורים לעיין בחומר ומשם "נכנסו" לסיטואציה. הן היו מרשימות ביותר.

אני שמחה שניצלה לי האפשרות לקחת חלק בפעילות כזו לפי הפוסטרים.

היה

מי שמעיין לעיין בפעילות הימים,

שקיימות ביום ב"[בניין קידוש השם]" מצורף קישור.

ביקורה של פרופ' קיי סטייסי במכללה

פרופ' קיי סטייסי (Kaye Stacey) היא פרופ' למתמטיקה באוניברסיטה של מלבורן באוסטרליה, מראשי החינוך מתמטי באוסטרליה ב-20 השנים האחרונות.

היא עוסקת במחקר בחינוך מתמטי, פיתוח חומרי למידה כתובים וממוחשבים, הוראה ופדגוגיה של אוריינות מתמטית והכשרת מורים לצד פיתוח מקצועי של מורים למתמטיקה.

לאורך השנים פרסמה עבודות מחקר רבות הן יישומיות והן תיאורטיות בתחום הוראת המתמטיקה, מחקריה עוסקים בפתרון בעיות ופיתוח חשיבה מתמטית בקרב תלמידים, השפעת טכנולוגיות הוראה חדשות על תוכניות לימודים, ועל תהליכי הוראה-למידה. היא היתה יועצת בחינוך מתמטי למדינות רבות ועמדה בראש קבוצת המומחים שהגדירה את המתווה למבחני המתמטיקה במסגרת מבחני פיזה לשנת 2012 של ה-OECD. בחודש אדר א קיבלה את הזמנתנו לביקור במכללת שאנן במשך שבוע ימים.

קדמה לביקור זה למידה של מקצת עבודותיה עם דגש על מאמר שפרסמה ב-2010, שעסק במיפוי פדגוגי של ההזדמנויות הפדגוגיות המתאפשרות בשימוש בתוכנות מתמטיות"

Pierce R., Stacey K. (2010): "Mapping Pedagogical Opportunities Provided by Mathematics Analysis Software" International Journal of Computers for Mathematical Learning, 15(1), pp. 1-20.

המאמר מציג סכמה למיפוי של הזדמנויות פדגוגיות המתאפשרות בהוראה באמצעות מחשב. היא מנתחת את ההזדמנויות על שלושה צירים:

- ציר התוכן ומטרותיו,
- הציר הפדגוגי המתחלק לאינטראקציות בין תלמידים ולאינטראקציות בין המורה לתלמידים (החוזה הדידקטי שבין המורה לתלמידיו). בציר זה מודגש תפקיד המורה.
- הציר המנתח את מכלול סוגי הפעילויות שהמחשב מאפשר, כאלה שניתן לבצעם גם בכלים אחרים (נייר ועיפרון, ואמצעיפיזיים) ופעילויות הניתנות לביצוע רק באמצעות מחשב.

מסקנתה בעבודה זו היא שההזדמנויות הפדגוגיות משפיעות לא רק על תהליכי ההוראה-למידה אלא חייבות גם להשפיע על תכניות הלימודים ועל דרכי ההערכה (שלהם אנו עדים בשנים האחרונות).

את מאמרה זה למדנו במסגרת התקשוב למורי המכללה שהתקיים בשנה החולפת, וניתחנו איך קטגוריות אלו קיימות לא רק במתמטיקה אלא גם בדיסציפלינות אחרות, ונותנת כלי הן בידי המורים הדיסציפלינריים לתכנון עבודתם והן בידי המד"פים להוראת הסטודנטים ולניתוח שיעורים.

על מנת ללמוד מפרופ' סטייסי ככל האפשר, קיימנו יחד אתה מכלול של פעילויות המאפשרות לראות את הוראת המתמטיקה בישראל ובמכללה בצורתם הרחבה. במטרה להעמיק את הלמידה של צוות המורים למתמטיקה במכללה בתחומי הלימוד השונים ובתהליכי העבודה.

הפעילויות כללו: ביקור בבתי-ספר, נוכחות בשיעורים של מרצי המכללה, פגישות עבודה עם המורים וכנס שהתקיים במכללה.

הביקור בבתי-ספר כלל את כל גווני ההוראה למידה המוכרים בארץ. ביקרנו בבתי-ספר יסודיים ובחט"ב, בת-ספר ממלכתיים-דתיים ובתי ספר ממלכתיים, כיתות שבהן ההוראה קונבנציונלית וכיתות שבהם ההוראה כוללת פעילויות טכנולוגיות ואינטראקטיביות עשירות. השיחות עם המורים ומנהלי בתי-הספר חשפו את תפיסות העולם שלהם להוראת מתמטיקה.

הביקור בשיעורים במכללה היו בעיקר (מטעמי מערכת) בשיעורים הדיסציפלינריים במסלול היסודי ובמסלול לחט"ב. השיעורים של מורי המכללה היו מעניינים, משלבי טכנולוגיה ברמות שונות. מעניין לציין שעל-אף הבדלי השפה' יכלה פרופ' סטייסי להבין ולהתרשם גם ללא תרגום סימולטני אלא רק מעת-לעת (והרי במתמטיקה עסקינן).

נקודת השיא של הביקור הייתה בקיומו של כנס במכללה בנושא "הכשרת מורים להוראת מתמטיקה בסביבה טכנולוגית" בכנס זה השתתפו מרצים וסטודנטיות מהמכללה ומרצים ממכללות נוספות.

פרופ' סטייסי נשאה את הרצאת הפתיחה ומרצים ממכללות נוספות ומאוניברסיטת תל אביב הציגו את עבודתם בנושא.

כנס יוצאי אתיופיה במכון מופ"ת

נורית לפיד

"לפרוץ דרך" - תכנית תספ"ה - תכנית סטודנטים פרחי הוראה לבני קהילה האתיופית. יום עיון במכון מופ"ת, 14.5.2014
לכנס, שהתקיים במכון מופ"ת, נסענו 7 סטודנטים וסטודנטיות בני העדה, אשר לומדים במסלולים השונים במכללה ושתי נשות סגל, הילה קנר ונורית לפיד.
היום החל בברכות והסברים על מכון מופ"ת ומהותו.

ברכות

ד"ר מיכל גולן, מנהלת מכון מופ"ת הזכירה את האומץ הרב הנדרש להיות מורה בארץ שאינה ארץ המולדת, וכי הדרך רווייה מהמורות שעליהן יש להתגבר. ההתמודדות עם המעברים והמהמורות הללו נותנים עוצמה לפרחי ההוראה בני העדה. הפרוייקט מאפשר לפרחי ההוראה לקחת צעד אקטיבי בכניסתם לתוך מערכת החינוך.
אורנה שץ אופנהימר - אחראית התכנית במשרד החינוך, ציינה את הצורך בכך שמערכת החינוך תייצג את כלל האזרחים במדינת ישראל. מעבר לקבלת הסטודנטים, המטרה היא לפתח מנהיגות, להעצים ולפתח כישורים אישיים.

הרצאות

הרצאתה של לימור שנהר עסקה בגאווה ישראלית. במהלך ההרצאה נחשפנו להמצאות ישראליות שנמצאות בשימוש נרחב בארץ ובעולם, דוגמת הדיסק און קי ומערכת הוויז.
סא"ל ציון שנקור סיפר את סיפורו האישי על ההשתלבות בצבא. המסר היה מינוף נקודות החוזקה למקסימום. ציון סיפר על לבטים ודילמות בבחירה בין הגשמה עצמית ובין שמירה על הקשרים המשפחתיים. "ציוני הפסיכומטרי והפסיכוטכני לא תמיד משקפים את היכולות שלנו. אנחנו לומדים ועובדים קשה ואז מצליחים" אמר ציון. ציון התמודד עם קשיים רבים במהלך השירות הצבאי, אך בעזרת המוטיבציה והנחישות פתח לעצמו דלתות וזימן לעצמו ניסיונות נוספים על מנת להוכיח את עצמו. הוא הדליק משואה באחד מימי העצמאות האחרונים.
ציון סיפר על אמירות דוגמת "כושי" והסביר כיצד התמודד עמן ומהיכן הגיעו (כשבמפגש עם התקשורת, לרוב שומעים על אתיופים בהקשר של אלימות ורציחות). "כשהם פוגשים בי, הם רואים משהו אחר. בחור רציני ולעניין". למרות שאת בית-הספר סיים ללא תעודת בגרות, לאחר הצבא השלים בגרויות ואף סיים תואר שני במנהל עסקים. "כששואלים אותי מה אני רוצה לעשות ולאן להתקדם - אני כבר שם. אני כל הזמן חושב על מה התפקיד הבא שאני רוצה לעשות. תחשוב טוב - יהיה טוב. מחשבה משנה מציאות. לא סתם אומרים את זה". "אני מאמין בלפרוץ. לא חושב שאנחנו צריכים לגור ב"שכונות של אתיופים". זה נוח להורים שלנו, אבל זה רע לילדים שלנו". כשרכש את ביתו במודיעין, הלך לנקות אותו יחד עם אמו, וסיפר שהשכנים חשבו שהם פועלי הנקיון... השכן שהגיע להכיר את השכנים החדשים התקשה להאמין שציון ומשפחתו אכן בעלי הבית. גם לאחר שעברה המבוכה, הציע השכן עזרה בהשאלת כלים ממחסנו. ציון הזמין אותו למחסן שלו, והראה שגם הוא אינו סובל מחוסר... כשהילדים גדלים בסביבה חברתית שונה טיפה, הם מתרגלים למצב הזה וזה מתפוגג. כן עולה נושא צבע העור, ועם זה מתמודדים.
כשנשאל אודות תכניות מקדמות ייעודיות לאתיופים, השיב "אני בעד כל מה שמקדם". צריך להבחין בין תכניות דוגמת תכניות של פרופ' פוירשטיין ותכניות קידום של הצבא במחווה אלון, לבין תכניות שאינן רלוונטיות עבורנו, למרות שהן מציגות את עצמם ככאלה.

סדנה

בהמשך היום, התחלקנו לסדנאות שעסקו בכניסה לשטח ובעבודה עצמה. בכל סדנה הובאו סיפורי הצלחה של מורים בשדה ונפתח דיון סביב הכניסה לשדה ההוראה. ד"ר ענת ישראלי, מנחת הסדנא ממכללת אורנים, בקשה מכל המשתתפים לציין אנשים שהשפיעו עליהם. רבות מהדמויות המשפיעות שצויינו היו בני משפחה ואנשי חינוך. לא כולם המחנכים בפועל. "מה שמעניין", ציינה ענת, "הוא שהדמות המשפיעה אינה בהכרח דמות הממוקמת גבוה בהיררכיה. מי שמשפיע עלינו הוא משהו סובייקטיבי לחלוטין. הוא תלוי באדם שנמצא שם באותו רגע, ולא משנה מה תפקידו במערכת. אין קורס שיכול ללמד איך להפוך לדמות משמעותית. המחשבה על איך להיות

דמות כזאת היא צעד ראשון אבל גדול בדרך לכל אחד ואחת להיות כזה, קודם כל כלפי האחים שלנו, ואחר כך גם במקומות העבודה שלנו.

יֵשִׁי, המורה שהצטרפה לסדנה בה נכחנו, למדה בימין אורד. במהלך השירות הצבאי החלה לחשוב מה לעשות לאחר מכן. היה ברור לה שתרצה ללמוד. היא בחרה ללמוד סיעוד (אביה רצה שאחד מילדיו ילמד רפואה). לאחר הצבא עבדה במשך שנה, למדה במכינה באוניברסיטה העברית, שם התמודדה עם השאלות לגבי העתיד. ישי דיברה עם אחיות ונכנסה לבתי חולים, בררה אודות מקצוע הסיעוד. בסופו של דבר החליטה ללמוד חינוך. היא התקבלה למכללת דוד ילין, למסלול הגיל הרך. הלימודים לא היו קלים, אך הסתיימו לאחר שלוש שנים. היתה התלבטות, "מי יקבל אותי לסטאז'?". ישי עבדה כמנהלת גן שותפה במקום בו עשתה עבודה מעשית. לאחר מכן, החליטה לעבור, ופתחה גן עצמאי. כיום, היא לקראת סיום תואר שני, גם הוא בתחום החינוך, גם הוא במכללת דוד ילין.

כאשר נשאלה אודות ההבדל בין התואר הראשון והשני, השיבה שמאחר שהמשיכה באותו מקום, היא אינה חשה בהבדל. "זה לא נורא. זה ממש ממש לא נורא, למרות שהשם מפוצץ".

"הגן הוא אשכול גנים שנקרא "בית שמואל" ונחשב לאחד הגנים הטובים שיש בירושלים. זה לא שלא היו קשיים. אבל לא משהו שהשפיע עד כדי חוסר רצון להמשיך ולעבוד. הקשיים דווקא נתנו תחושה של "אני אראה להם מה זה". "למשל, היינו יושבים באספת הורים, ואני מספרת - קוראים לי ישי ואני בעלת תואר ראשון, ואחת האמהות הגיבה ב"פשששש... יש לה תואר ראשון". עניתי "כן, יש לי תואר ראשון ושמעתי את ה"פשששש" שלך". היא התנצלה... גם הגן החדש שנפתח ואותו אני מנהלת עכשיו... היינו צריכים לעבור ראיונות בשביל לקבל את המקום הזה, ואתה יושב מול מספר הורים ומול המנהל. זה גן שהוא חצי פרטי, וההורים מאוד מעורבים בעניין הזה של בחירת הגננת. ויש גם מנהל של אשכול הגנים. הוא היה יחד איתי. היתה שם אמירה של "וואלה, יש לה עמוד שדרה והיא כן יכולה לנהל". אחד מהם אמר לי שאם הייתי מדבר אתך בטלפון לא הייתי מנחש שאת אתיופית. אותו אב בחר להוציא את הילד שלו מהגן כי לא רצה גננת אתיופית. זה שהוא לא בא לא עשה לי רע. הפסד שלו. אחר כך הוא כן רצה לבוא, ואני לא הסכמתי. זו היתה שנה של אתגר, שאני חייבת להראות את המקום שלי, שאני הולכת להצמיח אותו. זו היתה שנה לא קלה ולא פשוטה. השנה הנוכחית היא שנה שלישית שהגן מבוקש, אין מקומות להרשמה לשנה הבאה. זה באמת אדיר. אני אשנה את התפיסה הזו, שיש אנשים שזה "לא בא להם טוב". אבל אם אתה לא תבוא, אז יבוא מישהו אחר, עם מחשבה אחרת. שלא ראו אתיופים. בגן אין ילדים אתיופים. בגלל שאין ילדים אתיופים, התחלתי לחגוג את חג הסיגד בגן. בתחילה היתה התנגדות, מה זה החג הזה ולמה צריך לציין אותו. שלחתי מייל להורים עם הסברים וקישורים, ולאחר מכן באה התנצלות. הילדים לומדים שירים באמהרית.

"הילדים לא הסתכלו עליך מוזר קצת? לא שאלו אותך למה את אתיופית?" "שאלו וסיפרתי, שבגילם הייתי רועת צאן. ועל צבע העור שלי ומאיפה באתי. ככה התחלתי לחגוג את חג הסיגד. זה משנה את התפיסה, יש לנו תרבות יפהפייה, אז למה לא להראות את זה. התגובות באות מחוסר ידע. אם אנחנו נחשוף ונדבר על התרבות שלנו, אפשר לשנות תפיסה וחשיבה שלהם עלינו."

תכנית ההעצמה מבחינת משרד החינוך קיימת משום שכמות המחנכים והמורים בני העדה היא כעשירית מכמותם באוכלוסייה. המטרה היא לשנות את התמונה. מאחר שזה לא שגור ולא מוכר, נתקלים לעתים בתגובות לא נעימות.

התפתח דיון אודות הדילמה לאן להיכנס - למסגרות שבהן יש יותר ילדים אתיופים, אז נוכל להשפיע עליהם, אך במקביל יוצרים "גטו"; או למסגרות שבהן יש רוב "נֵצִ'י", בהן אפשר לעשות שינוי תודעתי נרחב יותר עבור כל אוכלוסיית בית-הספר, וכן להעשיר את המורה האתיופי עצמו.

לקראת סוף הסדנה החלטנו להתערב בדיון ואמרנו שלפי דעתנו יש לעבוד עם צוות בית הספר, על הדרך בה יש לקלוט את המורים החדשים בני העדה. ואולי גם לתת מנטורים למי מהם שירצו בזה.

לתדהמתנו היו בסדנה מבנות העדה שלא הבינו את כוונתינו וממש התנגדו לסוג של עזרה כזה.

אחד הסטודנטים שלנו הגיב לתרעומת והסביר יפה מאוד את כוונותינו והצדיק את מה שאמרנו שחשוב שצוות בית הספר יהיה מוכן לקליטה כזאת.

לסיומו של יום, צפינו בתיאטרון יחיד של השחקן יוסי ואסה השחקן שיחזר סיטואציות מהכפר באתיופיה כמו הכבוד שהיה עליו לתת לסבתא שלו והיחסים עם אבא שלו,ההליכה ברגל דרך סודן והגעתו לארץ. בארץ הוא תיאר את המפגש הראשון עם בית הספר, יחס התלמידים אליו ואיך הוא רואה את זה היום בחיוך גדול.

השחקן לא אדם יוצא אתיופיה אך ניכר שעשה מחקר מעמיק על הקשיים שלהם ועל פער התרבויות שמקשים על הקליטה.

הכנסים השנתיים מחזקים את תפיסת הזהות הייחודית של יוצאי העדה ואת תחושת הגאווה שלהם.

הגן של רוזה

פרופ' טליה הורוביץ

ביום לפני "יום ירושלים" ביקרתי ביוזמתי ולבקשתי בגן של רוזה בן דוד, המסיימת שנת לימודים שנייה לתואר שני ב"הוראת תנ"ך בראי הפרשנות היהודית לדורותיה".
כשבוע לפני הביקור התרגשתי כשספרה לי, שבחירתה במכללה האקדמית הדתית שאנן הייתה החלטתה הנבונה ביותר. כפועל יוצא מהתרגשותי, הזמנתי עצמי ל'גן שלה'.
היגעתי לגן טכנולוגי, המממון ע"י אורט העולמי. לולא ידעתי שזה גן השייך לזרם הכללי, הייתי מחשיבה אותו כ'גן דתי'. רוזה מגדירה אותו כגן יהודי המשתף שני תחומים: מקרא וטכנולוגיה. מפגש הבוקר הוקדש לנושא "יום ירושלים".
בבוקרו של יום בנו הילדים את חומות ירושלים ואת המקדש על כליו. אני הגעתי ב-9.30, לאחר שהמפגש התחיל. ישבתי עמם כשעה ורבע(!). צפיתי בסיפורה של ירושלים, אשר לוו בשירי ירושלים, שהושרו בהתלהבות ובידיעת כל המילים. כן הקפידה רוזה לחזור עמם על שחזור תולדות האומה, החל מאברהם אבינו (כנראה לכבודי, כדי להראות לי מה 'עשתה עמם' כחלק מעבודת הגמר היישומית שלה (חובה מרכזית במסגרת לימודי התואר השני) העוסקת באבות.
בהמשך שיחקו לכבודי ב"כאילו קבלת שבת". אחד הילדים התבקש לקדש. הוא ביקש כיפה ושאל את רוזה: "אם זה רק "כאילו, נכון שלא אגיד את שם ה' ואומר אלוקים?"...
חשוב לציין, שאלה 'ילדי שכונות'. חמישים אחוז מתוכם יוצאי חבר העמים. לחלקם אין ספרים בביתם. לולא רוזה לא היו יודעים דבר וחצי דבר על תרבותם.
ההורים משתפים פעולה. מרבים להשתתף בפעילויות הגן. מוזמנים לפעולות מטעמם אחה"צ.
כל נושא נלמד מצוי כבר בכניסה לגן.
בנוסף לכל אלה, עוסקת רוזה בתחומי העשרה רבים. במרכזו של אחד הלוחות מצאתי ציור מאת אהובה קליין ומסביבו ציורי ילדים שהושפעו ממנו.
פגשתי את הסייעת. בקיאה לחלוטין בחומר הנלמד. התרשמתי מכך עמוקות. רוזה הסבירה לי ש"אין לה ברירה".
רוזה הראתה לי רובוט 'הנענה' לתוכנה יקרה. בין שאר 'פעולותיו' טייל בין חומות העיר...
ראיתי כיצד רוזה מתייחסת לילדים לקויי למידה. אחת מהן, אינטליגנטית במיוחד, טיילה בין הילדים חלק מהזמן ובחלק אחר סייעה לסייעת. "זו הצורה בה היא לומדת", הסבירה לי רוזה. "חבריה מודעים לכך". שני ילדים נוספים, שאינם מסוגלים לריכוז ממושך כל-כך, בנו באבני לגו את מנורת הזהב, את מזבח הקטורת וכן את לחם הפנים. הם הסבירו לי מה תפקידו של כל אחד מאלה. שתיים יצאו לחצר.
פגשתי אחדים מהם הבקיאים בפעולות חשבון לא פשוטות ובתרגום ערך אות למספר. בתשובה לשאלה: "כמה ימים בחודש?", השיב שון: "שלושים". ומהי האות שווה הערך לשלושים: "למ"ד", השיב.
הגן, הזוכה למבקרים רבים, מלווה ע"ל-ידי אוניברסיטת תל-אביב.

שווה לבקר.

כתובת הגן (בתיאום מראש):
"גן חרצית", הירדן 6, קרית ים ב'.

כנס גיל הרך

"ימלא שחוק פינו ולשוננו רינה"

בנושא הומור בגיל הרך ובגן הילדים

ביום שני, כ"ו באייר, 26.5, נערך הכנס השנתי השלישי של החוג לגיל הרך.

פתחו בברכות פרופ' יחיאל פריש - נשיא המכללה, ד"ר אסתר כלפון - דיקנית לימודי תואר ראשון, גב' אסתר חטב - מפקחת ארצית של גני הממ"ד, גב' אורנה שניידר -ראש המסלול לגיל הרך.

לאחר מכן התקיימה ההרצאה "הומור בבבלי והיעדרו בירושלמי - הבדל בתרבות הלימוד", מאת הרב ד"ר משה פינצ'וק - ראש המרכז למורשת ישראל ורב הקמפוס המכללה האקדמית נתניה. על "הומור בגן הילדים - שיח וספרות", הרצו שירה דהן - גננת בפרדס-חנה ומוריה פורטה - גננת במעלות, שתיהן בוגרות המכללה. הרב עידו פכטר - רב קהילת רמת פולג נתניה הרצה על "בין ליצנות לשמחה - מתי הומור הוא חיובי ומתי שלילי?".

הכנס הסתיים במופע "צחוק של ילד" - קטעים נבחרים מהמופע "אבא קדברא", עם יניב אליהו - בוגר בית-ספר למשחק "בית צבי", המשלב קטעי דיון ומתן כלים לטיפול בקשיים רגשיים.

מסע בעקבות יהדות ליטא

אתי רפאלוביץ

קבוצת סטודנטיות מתכנית רג"ב - ראש גדול בהוראה (תכנית המצוינים) לקחו חלק במסע מרתק, בן שמונה ימים, לליטא. תשע הסטודנטיות מ"שאנן" חברו ל- 14 סטודנטיות ממכללת "אפרתה" למסע משותף, בהובלת פרופ' רוזנסון, וצוות משתי המכללות.

המסע הייחודי פרס בפנינו את ההיסטוריה העשירה של יהדות ליטא, שהכילה מגוון זרמים ודעות, ובה צמחו גדולי תורה, תרבות ורוח יחידים מסוגם. בקרנו במגוון ערים ואתרים בליטא:אתרים של חיים ופריחה יהודית, ואתרי זיכרון והנצחה. הצצה לתכנים בהם עסקנו אדגים באמצעות שיתוף בביקורנו בקובנה, בה שהינו כימה בלבד: בגבעה הנקראת על שמו של הסופר אברהם מאפו, קראנו פרק מספרו "אהבת ציון"; היינו בבית הקברות היהודי בציונו של רבה של קובנה - רבי יצחק אלחנן ספקטור, וב"פורט התשיעי" - המצודה ששימשה מחנה מעצר ומקום הירצחם של יהודי קובנה בתקופת השואה; ביקרנו בסלובודקא, שהיא שכונה בפרברי קובנה, סיירנו ברחובות הגטו ולמרגלות בנין ישיבת סלובודקא למדנו ממאמריו של הסבא מסלובודקא. בערב יצאנו לסיור בעקבות לאה גולדברג - צפינו בבית בו גדלה, בסמטאות עליהן כתבה, ובבניין הגימנסיה העברית בה למדה. כסטודנטיות מתכשרות להוראה כלל המסע גם מפגש מרתק (וטעון מעט...) עם הצוות החינוכי בבית ספר תיכון בקובנה, בחצרו מצויה אנדרטה צנועה שהוקמה כזכר לטבח הנוראי שהתרחש ממש שם, במקום שהיה פעם 'מוסך ליטוקיס'. נחשפנו לתכנית הלימודים שלהם להנחלת זיכרון השואה, ודפדפנו בספרי הלימוד, שם גילינו כיצד הם מלמדים על יהודים, ישראל, ושואה.

היינו בערים רבות ובמקומות שההיסטוריה היהודית כרוכה בהם: ז'זמר, קיידאן, קלייפדה, פלונגיאן, טלז, שוואלי, בויסק, פונוביז'. כאבנו בפונאר ובכינו בטקס זיכרון מרגש שהכינו סטודנטיות שלנו. הלכנו בראש מורם במקומות של רצח שפל ומחריד. עמדנו על ניסיונות מורכבים וטעונים של המקומיים להתמודד עם משא העבר, ושבתנו ב"ירושלים דליטא" - וילנה.

יום טרם חזרתנו נאלצנו להתמודד עם מפגע בריאותי בלתי צפוי. הרעלת מזון קשה שבה לקו חלק מהסטודנטיות העמידה בפנינו אתגרים מורכבים. הצד החיובי בעניין זה, היה גלויים מדהימים של עזרה הדדית, התחשבות מלאה, תמיכה ללא גבול, ויתורים, הפגנת רוח טובה ועוד ועוד. מבחינה זו ניתן לקבוע שהסטודנטיות שהשתתפו במסע רכשו ניסיון רב בעבודת צוות ערכית שהיא הבסיס לכל עמדה ופעולה של מחנך.

אסכם במילותיה של אחת הסטודנטיות, שכתבה:

"מסע ליטא היה חוויה מיוחדת ובלתי נשכחת ... מפגש עם חיים ומוות, כאב וצחוק. רגעים של הזדהות עם העבר, הכרת ההווה, ותקווה לעתיד טוב יותר ... זכינו לקחת חלק בחוויה מעצימה ומטלטלת, מזעזעת ומחזקת".

גדר של שושנים

רחלי שולשטיין

בקורס "הבית היהודי", עמדנו על המישור הרעיוני ביחס להלכות טהרת המשפחה באמצעות עבודה בקבוצות. כל קבוצה קיבלה דף מקורות, המדגיש היבט שונה ביחס לאופן בו הלכות הטהרה שומרות על חיוניות הקשר הזוגי, למדה אותו ולאחר מכן הסבירה אותו לכלל הסטודנטיות בכיתה. בין היתר, המקורות הבהירו כיצד ההלכות משוות את הקשר הזוגי לעבודת המקדש, ומזכירות שהבית הוא מעין 'מקדש מעט'. כמו-כן, הלכות הטהרה מחזקות את הקשר הנפשי שבין בני הזוג, מוציאות אותנו מהשגרה, על מנת שנתבונן על הדברים, נשפר מה שצריך וניזכר ביום חתונתנו. ברי כי הלכות אלו אף שומרות על בריאות האישה.

כידוע, חז"ל השוו את הלכות ההרחקה לגדר של שושנים - גדר שיש בה קוצים, אך גם המון פרחים יפיים. בדומה לכך, ההלכות מעוררות קשיים, אולם בשמירה הזו יש המון רווחים ויתרונות שמקשטים ומשמרים את איכות הבית, כמובא בדברי הרב יוסף דב הלוי סולובייצ'יק (נפטר ב-1993, ארה"ב):

"המדרש ורש"י, על הפסוק "בטנך ערמת חטים סוגה בשושנים", מתארים יפה את הכישרון של היהודי לפעול פעמים רבות נגד הכח הבלתי מוגבל של תאוותו הטבעית. הרי חתן נכנס לחופה, לבו מתגעגע לחופה ולחיבת חיתוניו. בא להזדקק לה, אמרה לו: טיפת דם כחרדל ראיתי. הרי הופך פניו לצד אחר, ולא נשכו נחש ולא עקרב עוקצו, הוי 'סוגה בשושנים'.

מה מכריח את הנער הצעיר לפרוש מכלתו, אליה הוא נמשך כל-כך - כוח חיצוני, סכנה פיסית? לא. מי יאשים אותו אם יחטא? מי יבקר אותו אם לא יוכל להתגבר על יצרו? מי בכלל ידע מזה? כל הדרמה הזאת מתרקמת בחדרי-חדרים, באישון לילה. לא מחיצת ברזל חוסמת בעדו, אלא ערוגה של שושנים. עליו רק לדרוס על הערוגה ולרמוס את השושנים. אולם הגבורה המיוחדת שנמצאת בכל יהודי מונעת בעדו מלעשות מעשה פראי - לרמוס פרחים רעננים ויפים שאין ביכולתם להתגונן ואינם יכלים להתאונן נגד מישהו. זהו הרואיזם שקט, גבורה אילמת שאין שרים עליה. למרות זה, הגבורה של הנער הצעיר עולה על גבורת אלכסנדר מוקדון ונפוליאון." ("אברהם העברי", חמש דרשות, עמ' 65)

עולה כי כפי שבנקל ניתן לפרוץ ולהרוס גדר של שושנים, כך גם ניתן לעבור על הלכות הטהרה, מבלי שאיש ידע. הגורם המונע בעדנו מלעשות זאת הוא הציווי האלוקי (אשר הינו בר תוקף, גם אם אין אנו מבינים לעומק את ההיבט הרעיוני הטמון במצווה זו).

בהקשר זה עמדנו על הפער בין ציווי אנושי לבין ציווי אלוקי; כאשר המלך קובע חוק - רוב האנשים עוברים עליו כשהם בסתר ואף אחד לא רואה, אולם בעת שהקב"ה מצווה אותנו - לא עוברים על הציווי בכל מצב ובכל זמן.

שותפות בתכנית מחשב"ה

ד"ר אלי שריאל

תכנית מחשב"ה (מחקר-שואה-בהיסטוריה) מאפשרת להמיר חלק מיחידה ב' בלימודי ההיסטוריה בחמ"ד בכתיבת עבודת חקר בנושא השואה. עבודת החקר מתבססת על ראיון עם ניצול שואה (או קריאת עדות כתובה) על תקופת השואה.

בתכנית זו באים לידי ביטוי היבטים לימודיים, חינוכיים וערכיים של תיעוד ניצולי שואה החיים בינינו והפיכת תלמידינו לעדים חיים לאירועי תקופת השואה כפי שסופרו להם על-ידי שרידי השואה באופן בלתי אמצעי. ציון הבגרות של התלמידים ביחידה ב' המשתתפים בתכנית זו מורכב משני רכיבים - בחינת בגרות חיצונית (מקוצרת) ועבודת החקר (סמל שאלון 29117).

במסגרת שיתוף הפעולה, יכלול פרויקט הגמר של סטודנטיות שנה ג' שותפות בחניכה של תלמידות המשתתפות בתוכנית מחשב"ה. בכל כיתה ישולבו 2-3 סטודנטיות שיסייעו למורה בארגון הראיונות והדרכת התלמידות בכתיבת עבודות-החקר. בפועל שיתוף הפעולה בשנת הלימודים מתקיים בשני בתי-ספר "אמי"ת" כרמיאל ו"אריאל" בטירת הכרמל. בשני בתי-הספר הללו הוחלט להשתתף בתוכנית בעקבות שיתוף הפעולה עם מכללת "שאנן". בתי-הספר הללו נבחרו כמקומות שבהן 8 סטודנטיות משנה ג' יבצעו את העבודה המעשית שלהם, שמרכיב מרכזי שלה הוא שותפות בפרויקט מחשב"ה.

הסטודנטיות מגיעות מדי שבוע לבית-הספר ונמצאות בכיתות יא, השותפות לפרויקט מספר שעות. הן שותפות להכנה לקראת הראיונות, לראיונות עצמם ולעבודת החקר שנכתבת בעקבות הראיונות.

יתרונותיו של פרויקט שנה ג' במכללת שאנן, שותפות בתוכנית מחשב"ה, עבור סטודנטים להוראת היסטוריה:

1. שותפות במאבק לזיכרון השואה. פרויקט מחשב"ה מאפשר לסטודנטים לתעד עדויות של ניצולים ולחוות בעצמם מפגש בלתי אמצעי עם ניצולי שואה. העומס הנדרש ממורה של כיתה להובלת הפרויקט הוא גדול מאוד והסטודנטים מאפשרים במידה מסוימת סיוע בחלוקת הנטל. הסטודנטים עתידים להפוך למובילי המאבק לזיכרון במסגרת עבודתם העתידית בבתי הספר.
2. הלימה מלאה לעקרונותיה של למידה משמעותית בשיטה של הבניית ידע. התוכנית מאפשרת לסטודנטים לחוות הוראת היסטוריה הפורצת את גבולותיה של ההוראה הפרונטלית.
3) שיפור יכולת הוראת הכתיבה של הסטודנטים. שותפות בפרויקט מחשב"ה מאפשרת לסטודנטים התנסות שאין במסגרות אחרות ללוות תהליך כתיבה של תלמידים ולשפר את היכולת המקצועית שלהם בשיפור כתיבה של תלמידים.

התפתחות אישית ומקצועית של מורות בחינוך הרגיל שהן אימהות לילדים לקויי למידה

ד"ר אורלי קריספל

המחקר מתמקד בכפל התפקידים אם-מורה, מנקודת מבטן של אימהות לילדים לקויי למידה, העוסקות בהוראה, במסגרות חינוך רגילות. בהקשר זה, נבדקה גם השתמעותו של פיתוח ידע מקצועי בנושא החינוך המיוחד, בתפקודן האימהי והמקצועי של מורות אלו.

לגבי הסוגיה המרכזית של המחקר- חוויית האימהות לילדים עם לקויות למידה- נמצאה במחקר תמיכה לטענה, כי מדובר בחוויה המעוררת אצל האימהות מגוון רחב של רגשות קשים כמו צער, בושה, הכחשה, ותחושת אשם, המלווים בירידה בדימוי העצמי ובחוסר אונים. (לוי -שיף ושולמן 1998, עינת 2004, גילת 2006). לכך מתווספים גם הקשיים שמערימה מערכת החינוך, אשר נגרמים על פי דיווחי המרואיינות, מתוך אוזלת ידה בטיפול בתלמידים עם צרכים מיוחדים. Coll et al, Dyson 1996), 1998, מרגלית 1997, עינת 2004). ממצאי המחקר תומכים בדברי החוקרים, הטוענים לשימוש הולך ופוחת של רגש ביחסי מורה - תלמיד במערכת החינוך, אשר הופך אותה להישגית ותחרותית בלבד, ללא הגיבוי הרגשי ,,Noddings,1994) Hargreaves, 2000 2005, Zembylas אבידן, למפרט ועמית, 2005, אלפרט, 2006, אלוני 2004, קפלן ודנינו 2002). מנגד, ניתן במחקר ביטוי לחסמים הארגוניים המצויים במערכת החינוך לגבי שילובם של תלמידים בעלי צרכים מיוחדים בכתות רגילות. הקשיים המדווחים על ידי המורים במחקר זה הם: חוסר הכשרה מתאימה של המורות בנושא צרכים לימודיים מיוחדים המוביל לחוסר ידע וכלים להוראת תלמידים מתקשים, חוסר משאבים וסיוע בכיתות ועוד.

סוגיה מרכזית נוספת שעלתה במחקר היא כפל התפקידים אם-מורה בזיקה לטיפול בילדים ליקויי למידה. סוגיית הקשר בין הורות להוראה בכלל, נחקרה על ידי חוקרים רבים (Ruddick 1995, Pianta & Nimetz, 1991, קס ופרידמן 2005, סימון 2005), אשר מצאו במחקריהם, זיקה הדדית חזקה בין שני תפקודים אלה. לטענתה של סימון (2005), הצבת ההורות במרכז השיח החינוכי הינו מהלך חשוב שתרומתו למעשה החינוכי משמעותית.

הסוגיה השלישית בה עסק המחקר היא תרומתו של פיתוח ידע בנושא החינוך המיוחד לתפקודיהן של המרואיינות. הממצאים הוכיחו, כי פיתוח הידע חולל שינויים משמעותיים בקרב המורות/ אימהות בשני תחומי התפקוד. תמיכה לדיווחי המרואיינות בעניין זה ניתן למצוא בדברי החוקרים (Morawski & Gilbert, 2000), הטוענים כי שינויים ברמה האישית המתחוללים אצל מורים בנוסף לפיתוח ידע תאורטי, הם חלק אינטגרלי של ידע המורים הכללי. בתחום האימהי, דווחו המרואיינות על שינוי לטובה בקשר עם ילדיהן לקויי הלמידה בעקבות העלאת המודעות לקשייהם וקבלת כלים להתמודדות עימם. בתחום המקצועי

עלו מתוך הראיונות שינויים משמעותיים בתפיסות ההוראה של המורות. הבולט ביותר היה המעבר מגישה מובנית, הישגית ונוקשה לשימוש ביותר רגש, יחס אישי, דאגה ואכפתיות. שינוי נוסף הוא הידע הנרכש שהביא את המורות להבנה עמוקה יותר של הלקויות ובעיקר להפנמת כלים ואסטרטגיות לטיפול בהן. הדבר העלה את רמת המסוגלות של המורות לקדם את תלמידיהן המתקשים וכל הצלחה כזו גררה אחריה הצלחות עם תלמידים נוספים. המרואיינות במחקר זה אכן העידו כי קיימת תרומה רבה של ניסיונן האימהי עם ילדיהן לקויי למידה, על אופן עבודתן כמורות עם תלמידים לקויי למידה וההיפך. הן דיווחו כיצד דרכי ההתמודדות עם תלמידים בכיתה עזרו להן להפיק תובנות לגבי ילדיהן הפרטיים בבית.

תרומתו התיאורטית העיקרית של המחקר היא האדרת החשיבות של "האימהיות" בעבודת ההוראה. המחקר ממחיש כיצד שימוש מושכל ברגישות אמפתיה דאגה ואכפתיות בהתנהלותם של מורים מול תלמידים לקויי למידה, תורם לשיפור בכל תחומי חייהם, כולל הישגיהם הלימודיים.

מבחינה יישומית, מתוך החשיפה להשפעתו של פיתוח הידע על הפרקטיקה המקצועית של מורות בחינוך הרגיל, מעלה המחקר צורך חיוני לפיתוח ידע תאורטי ויישומי בנושאי צרכים מיוחדים של ילדים כולל לקויות למידה בכל המסלולים להכשרת מורים (חינוך קדם יסודי, יסודי ועל יסודי) ולא רק במסלול לחינוך מיוחד כפי שנהוג היום.

בס"ד

שאנן
המכללה האקדמית הדתית לחינוך

עם הפנים לאתגרי המחר

הצטרפו למורים השותפים בחינוך דור העתיד

תעודת הוראה ותואר ראשון בחינוך B.Ed.

* הכשרה לגיל הרך סלידה עד גיל שש
* הכשרה לחינוך מיוחד
  מסלול להכשרת גננות חינוך מיוחד
* הכשרה לבי"ס יסודי
* הכשרה לבי"ס על-יסודי

קבוצות נפרדות לנשים ולגברים
לפרטים נא לפנות לשרון:
04-8780016

בהתמחויות:

* תושב"ע
* מתמטיקה
* תנ"ך
* היסטוריה
* אנגלית
* חינוך מיוחד
* הגיל הרך

מצוינות ארצית
3 שנים חינם +
מלגה שנתית

אפשרות למסלול ישיר
לתואר שני M.Ed.

תואר שני בחינוך M.Ed.

בחוגים

- **תנ"ך** - בראי הפרשנות היהודית לדורותיה
- **חינוך** - הוראה ולמידה במערכות משלבות
- **אנגלית** - הוראת אנגלית בעידן הדיגיטלי
  TEACHING ENGLISH IN A DIGITAL AGE

קבוצות נפרדות לנשים ולגברים
לפרטים התקשרו
לאורלי או אילנית
או לד"ר ערן לוזון:
04-8780021/2/3

מלגות הצטיינות
מלגות למקדימים להירשם (תנ"ך, אנגלית)

"שאנן" - 64 שנות הכשרה למנהיגות חינוכית

טלפון: 04-8780000

הים התיכון 7,
קר ת שמואל, חיפה

נשים לומדות ויוצרות

ליאורה לוי, מובילת בית המדרש

"הבריאה הכניסה סדר בקיים. הזמן הוא תוצר הבריאה ותפקידו לדמות את העולם הנברא והמסודר לנצח. במילים אחרות, הזמן הוא ביטוי סדיר לתנועה והתהוות נצחית, ולפיכך ממחיש את האופן בו בא הנצח לידי ביטוי בעולם.
הזמן כחוליה מקשרת בין בר-החלוף לנצח,
זהות של הזמן עם הנצח עצמו,
הזיקה בין בר-חלוף לנצחי באמצעות האדם,
הזמן הנמדד הוא החוליה המקשרת הסוף וההתחלה הם מחזוריות בפני עצמה.
כל תופעה בעולם נמדדת במונחים של זמן מחזוריות בחייו של האדם ימים, לילות, חודשים ושנים. הזמן הוא זהות בתנועה מהתחלה לסוף."

אני מאוד מתחברת למשפט האחרון שנכתב כאן - שהזמן הוא זהות במיוחד מהתחלה לסוף.
פתחנו לפני כ-8 שנים את בית המדרש לנשים במכללת שאנן. בהרבה חששות אבל מתוך אמת פנימית במהות הלימוד הייחודי - לימוד בינתחומי המשלב לימוד תורה נוגע ומעמיק עם כלים יצירתיים ומודעות אישית.
הלימודים בבית המדרש מתקיימים בימי רביעי בשעות הבוקר, ומשתתפות בו נשים המגיעות ממקומות שונים ברחבי הצפון - מעלות, מורשת, חיפה והקריות.
נושאים רבים היוו תשתית ללימוד: עולם שנה ונפש, שמים וארץ הילכו שניהם יחדיו? ואלה מסעי..., אבות מפרק לפרק, סיפור מההפטרה, האושפיזות, והנושא השנה היה שבת.
כל נושא שנבחר הוביל לימוד בינתחומי במקורות: תנ"ך וחסידות בשילוב עם סדנאות אמנות מוסיקה וכתיבה יוצרת.
הפנמת הלימוד ועבודת הנפש הפנימית מאפשרים את הקרבה והמפגש בין האדם לקב"ה.
נוצרת חוויה לימודית וסדנאית בברור המשמעות האישית שמובילה את כל אחת מהלומדות. הקבוצה יצרה קשרים בינאישיים מיוחדים, המאפשרים לכל אחת להיות, לחוות ולקבל בדרכה את התובנות הנלמדות.
השבוע קיבלתי מייל מאחת הלומדות שכתבה לי כך: "כמה טוב קבלתי בבית המדרש.
כמה נפתחתי, כמה השתחררתי, התחברתי לפנימיות שלי. עברתי תהליך חשוב ובונה, שממשיך והולך איתי תמיד. תודה על בניית מקום כל כך מכיל מקבל ומגדל. מקום מיוחד!"
הזהות בתנועה נוצרה בזכות הלומדות.
בזכות הזהות הכל כך אישית נהפך הלימוד לתורת חיים.
תורה החצובה מהמקום הפיזי שחובק את הצפון על מרחביו, מהמקום הנפשי והאישי שכל אחת מביאה בהתרגשות גדולה לקבוצה, ומהמקום שהוא שמו של הקב"ה, ובעיקר מהחיבור המשמעותי בין כל אלה.
אני מבקשת להודות לגב' טלי פריד שהייתה הרעיונאית, לד"ר שלמה חריר ז"ל, ולפרופ' יחיאל פריש ולכל צוות המכללה שפתח לנו את הדלת לאורך כל השנים, ובמיוחד להילה יפרח ולכל הצוות הנפלא שחלם יחד אתי והוביל את הלימוד והסדנאות בבית המדרש.
לגב' יפה שלומאי ולגב' רבקה זיס על היכולת להרחיב ולאגד את המעגל. זכיתי בכם.
מהות הזמן משמעותית גם עבורי, באופן אישי. אני מסיימת פרק זה, עם ידיעה פנימית של עוצמה שתמשיך לצמוח ולהתפתח.
ערב ר"ח סיוון, לקראת מתן תורה, אני מבקשת לסיים במילות השיר של זלדה -

אֵין לִי קִיּוּם
בְּלִי הַבְּרָקִים וְהַקּוֹלוֹת
שֶׁשָּׁמַעְתִּי בְּסִינַי.
זלדה

מדרשת אלי-ה
נשים לומדות ויוצרות
ע"ש אליקים וקרולה לנגר

תמונות מטכס חלוקת תארים

בטכס מרגש, רב רושם ורב משתתפים, התקיים החודש טכס חלוקת תעודות ותארים במכללה לבוגרי החוגים והמסלולים השונים.

בפתיחת הטכס הוגש השנה בפעם הראשונה תעודת "עמית כבוד" של המכללה לח"כ ושר לשעבר זבולון אורלב.

ההתרגשות הייתה רבה. אורחים ובני משפחה רבים הגיעו ללוות את הבוגרים. הטכס כלל חלוקת תארים לבוגרי ההכשרת מורים

לחינוך .B.Ed במסלולים השונים, וענקת תעודות הצייטנות לבוגרים.

חלוקת תעודות ובלימודי המשך ובהסבות מורים וכן הדובדבן בראש העוגה היה טכס חלוקת תארי .M.Ed בחוג לחינוך, בחוג לתנ"ך ובחוג לאנגלית.

הבוגרים נכנסו לצלילי הנגנים וצעדו בתלבושת של בוגרים כיאה לכל מוסד חינוכי.

המכללה האקדמית הדתית לחינוך
בניין שלמה

מבט על עבודת הדוקטורט שלי

ד"ר פראן סוקול

It is with great pleasure and pride that I have recently completed my doctoral studies at the University of Bath, England. The modular Doctor of Educationprogram in which I participated for almost ten years, aims to provide the opportunity for professionals in the field of education to engage in academic inquiry into issues of direct relevance to their practice. This aim served my purpose precisely.

Palardy and Rumberger (2008:114), note that' ... instructional practices are conceptualized as having the most proximal association with student learning. Attempting to identify those instructional practices has long been and continues to be a key subject of inquiry within the extensive body of Teacher Effectiveness Research. However, as Gamoran (2011:1) highlights, 'The research is equivocal as to what effective teachers do that makes them more successful than others.' In light of this perception, coupled with the fact that I found no context specific, research-based evidence to inform key aspects of my professional responsibilities, I embarked upon the endeavor to identify the key instructional practices of the effective elementary school English teacher in Israel.

To this end, a qualitative multiple case study was conducted in the classrooms of five effective elementary school English teachers. Observations and interviews were carried out in their classrooms over a substantial period of time, and the data collected was analysed in accordance with the notion of constant comparison as described by Corbin and Strauss (2008:73). The findings clearly indicated that the effective teacher works within a social constructivist framework for learning, whereby elements of situatedness play an important role. Teacher mediated opportunities for knowledge construction - by activating prior knowledge, promoting higher order thinking and providing instructional coherence that enable in-depth consideration of topics of relevance to the learner, were prominent in the practice of the five teachers overall.

Both the process and the product of this enquiry have contributed immensely to my professional and personal lives. The following extract from my thesis succinctly sums up the experience.

'Working on my doctoral thesis has been the journey of a lifetime that has taken me to places I never knew existed. I have waded through the jungle of related literature, sorting out my ideas, arranging and rearranging my thoughts. In doing so, I have encountered new concepts and views that have formulated and reshaped my thinking as an educator. As a learner I have slowly but surely climbed many mountains, often struggling to reach a particular summit, be it conveying a point or completing a chapter. Having reached several such milestones along the way, I have been able to pause, take deep breaths and enjoy intermittent steps to success towards the highest personal challenge I have ever embarked upon.
I have now reached my destination and this enquiry is the outcome of my journey. As I look back at the view behind me and gasp for air, I am able to appreciate the length and breadth of my journey- both in the written product and in the personal fulfillment and development I have experienced that have helped me to become the more confident person and educator I am today.'

References

Corbin, J. and Strauss, A., 2008, Basics of Qualitative Research, Los Angeles, Sage Publications.

Gamoran, A., 2011, Evidence-Based Investments in Education: What Research Tells us about Strategies to Elevate Student Academic Performance, Paper presented at The Herbert M. Singer Conference on 'Socioeconomic Impact of Education, September 2011, The Taub Centre, Tel Aviv, Available from http://taubcenter.org.il/tauborgilwp/wp-content/uploads/Gamoran-Taub-Presentation-Part-1.pdf Accessed on 17/08/2012.

Palardy, G. J., and Rumberger, R. W., 2008, Teacher Effectiveness in First Grade: The Importance of Background Qualifications, Attitudes, and Instructional Practices for Student Learning, Educational Evaluation and Policy Analysis, Vol. 30, No.2, pp. 111-140.

במקווה ישראל

ד"ר יהושפט נבו

חודשים אחדים לפני חתונתו, חיפש דניאל מקום עבודה הולם, שיאפשר לו גם לחסוך לדירה. חבר, שפגש בחתונת ידידים, סיפר לו שהוא עומד לעזוב מקום עבודה טוב. דניאל בקשו להתעניין עבורו, וכך הגיע הוא וזוגתו הטריה, לבית-הספר החקלאי מקווה ישראל. טרם הספיק לסיים שבוע ירח הדבש, וכבר מצא דניאל את עצמו בשיאה של עבודה חינוכית. חברת הנוער, שקבל להדריך, כללה תשעים נערים ונערות, בעיקר ממושבי עולים ומעיירות פיתוח. נוער שבא ממשפחות קשות יום, אך נתגלה כנוער נפלא, שנתגבש לחברה רצינית ובעלת ערכים. יום העבודה החל בשעת בוקר מוקדמת, ונסתיים בשעות הקטנות של הלילה. באותם ימים היה משטר החיים בבתי-הספר החקלאים קשה ותובעני. התלמידים קמו בעוד חשיכה, ויומם התחלק לשש שעות עבודה ולשש שעות לימוד. המשק במקווה ישראל באותה עת היה מגוון מאוד. הוא כלל פלחה, גן ירק, עצי פרי, רפת, לול, דיר כבשים ומכוורת. לצד הלימודים התיכוניים הרגילים, כללו הלימודים גם את מקצועות החקלאות השונים בהם התמחו התלמידים. זכורה במיוחד המכוורת, אשר השאירה את אותותיה בפניהם של לומדיה. התלמידים מתמחי המכוורת, היו באים לכיתה כשפניהם נפוחים מעקיצות. יום הפעילות היה אפוא, ארוך במיוחד. בשעת בוקר מוקדמת, בטרם יבחינו בין תכלת ללבן, היה עליו להעיר את חניכיו. כבר בערב הראשון, נתן דניאל את עיניו באחד הנערים, ששמו כשם פועל חקלאי, שעבד עם דניאל בקיבוץ והתחבב עליו, ועשאו אחראי על ההערה. אבל כמובן שנוכחותו של דניאל נדרשה במקום. עובר הוא ממטה למטה, ומעיר את שוכניה. האחד פוקח עין תורנית, ודניאל ממשיך אל מטת חברו. כשהוא שועט קדימה, כבר חזרו הראשונים לתרדמתם. בסיבוב השני דניאל כבר מושך שמיכות. בשלב מסויים הופך דניאל את עצמו למנוף רב זרועות, ומניף פיזית אחד אחד ממטתו. עד היום יש לדניאל קושי פסיכולוגי להעיר אנשים.

עבודת ההדרכה מתאימה לסטודנטים, שכן עם תום התפילה הולכים החניכים לעבודה או ללימודים, והמדריך פנוי עד שעת הערב. יתר על כן, העבודה בפנימייה מאפשרת למדריכים לחסוך כסף. למרות שהמשכורת איננה מהגבוהות במשק, המדריך מקבל דירת מגורים. תשלום שכר הדירה זעום, וכמוהו החשמל. במשך הזמן מנכסים לעצמם המדריכים טובות הנאה קטנות אך משמעותיות. אחת מהן היא לקיחת ארוחות מחדר האוכל בתשלום כמעט סמלי. טוב ליבה של יונה הטבחית יצא למרחוק, ותכולת ארוחת הערב מספיקה גם לארוחת הבוקר של מחרתו. במיוחד קנו לעצמם שם - השניצלים של ערב שבת. סמוך לכניסת השבת צועדים המדריכים או בנות זוגם מצוידים ב"סיר המעלות", הוא סיר אלומיניום בן שלוש קומות, שאוזניותיו מושחלות על מְנשא, קומה מעל קומה. התחתון למרק, האמצעי לאורז והעליון לשניצלים, שריחם הטוב נודף למרחוק. דניאל וגילה זוגתו קיבלו דירה בבית המורים של מקווה ישראל. מדובר בקומה שנייה בבית עתיק שרצפתו עשויה קרשי עץ צבועים בצבע אדום. דניאל היה מחדש את הצבע מידי פעם. הקירות היו עבים במיוחד. דניאל נהג לשבת על אדן החלון הרחב, כשגבו נשען אל הסורג, מתחמם בשמש החורפית, וכך לומד ומתכונן לבחינות. התלמידים זכו לחופשת שבת אחת לחודש. לעתים בתקופת החופש היו דניאל וגילה נשארים בביתם. כל הפנימיות שמסביב היו ריקות, וגם החשמל בכל המרחב היה כבוי מטעמי חסכון, דניאל וגילה היו שרויים לבדם בלב השממה, כשמסביב שקט מוחלט. דניאל זוכר בגעגועים תקופה יפה זו.

השבתות היו מנוצלות לפעילות חברתית חינוכית, שכללה שיעור בפרשת השבוע ואחרי הצהריים שיחה. כמובן שכל זה היה מוטל על כתפיו של המדריך. דניאל אהב להזמין מרצה אורח לתת את שיחת השבת. אחד מהם היה אביו של דניאל. בכל פעם שהיו הוריו באים לביקור, היה דניאל מזמין את אביו לתת שיחה לתלמידים, שנסבה בדרך כלל על חוויותיו מחייו בארץ ישראל. מעשה ובאחת השיחות סיפר אביו על הפרעות במוצא בשנת תרפ"ט, אותן חווה כילד על בשרו. תוך כדי סיפור הציפו דמעות את פניו. יש מהחניכים שזוכרים אירוע זה כבר עשרות שנים. בלילות שבת נהגו המדריכים להתכנס לערב הווי שכלל בדרך כלל, דברי צחוק והיתול על הוויות יום יום. הגדיל לעשות אחד המדריכים אלון שמו, שהיה מחקה את אמהות הבית היקיות, והשומעים היו מתגלגלים מצחוק. במקווה ישראל יש גן בוטני, הכולל צמחי ארץ ישראל, קקטוסים וצמחים נדירים. בשבת בצהרים היו דניאל וגילה אוהבים לטייל בין צמחי הגן, הזכור להם כחוויה מכוננת של ראשית ימי נישואיהם. דניאל זוכר גן זה עוד מימי ילדותו. בבית-הספר בו למד היה מועדון חקלאי. תלמידים שרצו בכך, קיבלו לול עופות ונתחייבו גם

לגדל גן ירק בחצר ביתם. הימים היו ימי הצנע, והדבר סייע גם בכלכלת המשפחה. אחת לשבוע היו חברי המועדון מתכנסים לערב פעילות במועדון, שכלל משחקי חברה וגם לימוד נושאים חקלאיים. דניאל זוכר שפעם נסעו חברי המועדון לכנס מועדונים חקלאים במקוה ישראל. מכנס זה זכור לדניאל הגן הבוטני. עוד זכור לו שבמעמד הפתיחה עמד מר אליהו קראוזה, המנהל האגדי של מקוה ישראל, ושר את השיר המפורסם "שורו הביטו וראו מה גדול היום הזה", שיר שנהג אברהם הרצפלד לשיר בעליות על הקרקע בימי חומה ומגדל. עוד זוכר דניאל שארוחת הערב כללה פרוסת לחם, עגבניה וכוס חלב. כדרך הימים ההם.

אחת לשנה היה נערך טיול שנתי לכל השכבה. דניאל זוכר שלפני שהגיע למקווה ישראל, עבד כמדריך בישיבה תיכונית. גם שם נערך טיול שנתי בסוף השנה. המדריכים היו מקבלים הודעה לשריין ימים מסוימים לטיול. כיון שהימים היו ימי בחינות באוניברסיטה, ולמדריכים לא היה שום תפקיד מוגדר בטיול, ניסו כולם להתחמק. במקווה היה הכל אחרת. מדריך השכבה היה מקבל מהמנהל הודעה, בה נאמר שבימים מסוימים יתקיים טיול לחברה שלך. עליך להכין מסלול. לדאוג למקום לינה באחד מבתי-הספר שבסביבה. לדאוג לכיתת הבטחה. להביא נשק ממשטרת בית דגן. לתאם עם מנהל המטבח לקיחת אוכל. ביום מסוים היה אמור המדריך להתייצב לפני המנהל ולדווח לו על הכנותיו. מי הוא המדריך שינסה להתחמק ממטלה זו? כולם ניסו להוכיח את עצמם. דניאל זוכר שבטיולים אלו היה הוא גם המדריך. באלבומו מצויה תמונה בה עומד הוא על הטנק המפורסם, שהיה ניצב פעם בצומת הבנייאס ונחל החצבני, בידו מפה, והוא מסביר לחברה' את אירועי מפעל ההטיה הסורי והכיבושים במלחמת ששת הימים.

מעשה ולא הצליח דניאל להשיג בטלפון את המנהל של בית הספר באילת, כדי לארגן לינה. דניאל שקורטוב של תמימות מהול בחוצפה עוד היה שמור עמו משנות חברותו בקבוץ, חדר לבנין בית הספר באילת ללא רשות. הלין בו את תלמידיו, ולמחרת בשעת בוקר מוקדמת בטרם יבחינו בהם, יצאו לדרכם, ולא ידע איש בשכבם ובקומם.

העומס הכבד המוטל על התלמידים היה גם בחופשת הקיץ. לתלמידים היה חודש אחד חופשה, ואת החודש השני עשו במחנה עבודה במקוה ישראל. ימים אלו היו גם ימי עבודה מלאים למדריכים, שהיו צריכים להכין תכנית פעילות חברתית במקום לימודים. בדרך כלל נהנו התלמידים בימים אלה מבריכת השחייה ומהופעות של זמרים. המדריכים היו מקבלים שכר רגיל עבור שבועיים עבודה בחופש, בעוד שעבור השבועיים הנוספים, היו מקבלים שכר כפול. שנה אחת הוחלט בהנהלה לבטל נוהג זה. המדריכים הזועמים טענו להרעת תנאי עבודה, והגישו תלונה לאיגוד המקצועי. נערכה פגישת מדריכים עם נציג ההנהלה בנוכחות איש האיגוד המקצועי. נציג ההנהלה [ללא בושה] הכחיש מכל וכל שהיה מקובל לשלם למדריכים שכר כפול. המדריכים נתבעו להוכיח את טענתם. איש לא שמר על תלושי משכורת, פרט לדניאל, המסודר, הקפדן. הוא שלף תלוש משכורת מחודש אוגוסט בו היה כתוב שחור על גבי תלוש "שעות נוספות". ההוכחה היתה ניצחת, והנוהל הישן חזר לתוקפו.

דניאל הדריך את אותם נערים ונערות במשך ארבע שנים. עבודת ההדרכה כללה גם הוראה חלקית בבית-הספר, כך שדניאל היה גם מחנך כיתה של חניכיו. במשך השנים ידעו יחסיו עם החניכים עליות ומורדות. בין התלמידים היו גם "ליצנים" לא קטנים. דניאל זוכר שהיתה תקופה בה חניכיו כמעט ולא למדו, והמנהל החליט לסלקם לשלושה ימים. כעבור שנים סיפרו לו שהפחד היחיד שאפף אותם היה, שמא המנהל יחזור בו מהחלטתו לסלקם, שכן בתכניתם היתה נסיעה לקו בר לב, דבר שבסופו של דבר בצעו. עם רבים מתלמידיו יצר דניאל יחסי ידידות חמים במיוחד. המחזור סיים ארבע שנות לימודים במקוה, שנה אחת לפני פרוץ מלחמת יום הכפורים. במלחמת יום הכפורים היו כבר חברי המחזור מגויסים, ונטלו חלק פעיל במלחמה. דניאל ששימש כמרצה מטעם קצין חינוך ראשי, הגיע באחד הימים, עם תום הקרבות, למחנה רפידים שבסיני, לצורך הרצאות. שם פגש את תלמידו האהוב מיכאל, שהיה מדריך ידיעת הארץ. דניאל היה חלק מחוליה שכללה כמה מרצים וטנדר עם נהג. מיכאל שהיה בעל מוח חריף ויצירתי, "ארגן" לדניאל הרצאה במקום מרוחק, ודרש לשם כך את הטנדר עם הנהג. מיכאל תכנן כמחווה למורו לשעבר, טיול בסיני באתרי הקרבות. עם שחר יצאו לדרך, ואף אספו את אחת מבנות המחזור במקוה, ששרתה בסיני בחמ"ל. יום תמים שוטטו באתרי הקרבות, שכללו את התעלה, החווה הסינית ועוד. עם ערב הגיעו מותשים למחנה טסה, שם נתן דניאל הרצאה. חברי חולייתו כעסו מאד על שערכו טיול עם הטנדר "שלהם", בלעדיהם. גם מפקדו הישיר של מיכאל כעס מאוד. דניאל הרגיש חובה להתערב והסביר למפקד מה שהסביר. למרבה שמחתו עבר האירוע בשקט, ודניאל זוכר אירוע זה בתחושת נעימות המהולה ברגשי תודה לתלמידו היקר מיכאל.

קבוצה אחרת של תלמידים התגייסה לנח"ל. אחד מהם - עלם חמודות, אבנר שמו, בן מושב שדה אילן שבגליל התחתון. אבנר היה מ"כ באימון המתקדם של הנח"ל. בשלב מסוים של הלחימה נלכדה חבורת חיילים בתל סקי שבגולן, בין חוליות הצבא הסורי. יחידתו של אבנר חשה לחלצם, ובניסיון החילוץ נפל אבנר בקרב. במשך שנים נהגו חברי המחזור להגיע לשדה אילן בכל שנה ביום הזיכרון לחללי צה"ל. לצאת עם המשפחה לבית העלמין לאזכרה, ואחר כך להימצא אתה בשעותיה הקשות ביום קשה זה. ההורים ואחיו של אבנר גמלו לחברי המחזור בהכנסת אורחים נאה ומרגשת. חבורה של עשרות אנשים הסבו על כסאות בחצר בית המשפחה, שדאגה לכבדם במאכלים ומשקאות כיד המלך. דניאל זוכר, שהיה מחכה כל השנה ליום המרתק הזה, שהיה בו מפגש חברים ודיבוק חברים עם מחווה למשפחה. דומה עליו שאירוע שנתי זה גיבש את המחזור לא פחות מאשר שנות הילדות המשותפות במקווה. למרבה הצער מסיבות סובייקטיביות לא ניתן לקיים מפגשים אלו, והם נתבטלו. עם זאת, במשך השנים נערכו כמה וכמה מפגשי מחזור במקווה ישראל. לבו של דניאל מתרחב למראה החבורה המופלאה הזו, שזכה לחנך ולקחת חלק בעיצוב דמותם, אותם אהב באותם ימים, בהם השקיע, והם גומלים לו עד היום באהבה.

"תכנית ההתנתקות החד-צדדית",

בראי שיקומם של התלמידים העקורים (2005-2013)

מאת ד"ר יצחק ציטרין

הוצאת מכללת שאנן

תוכנית ההתנתקות החד-צדדית הייתה ללא ספק תקדים מנקודת ראותה של החברה בישראל. מומחים מתחומי מחקר שונים קבעו, שלא נמצאה מקבילה היסטורית ו/או תקדים זהה לפינוי במשפט הבינלאומי. עניינו של מחקר זה לדון בהשתלשלות ההתנתקות מנקודת ראות היסטורית, לאור ההערכות לפינוי ולטיפול בשיקומם של התלמידים ובני הנוער לאחר ההתנתקות. התלמידים היוו כמחצית מכלל כשמונת אלפים העקורים, מהגיל הרך ועד לבוגרי בית-הספר התיכון, זאת מלבד תלמידי ישיבות ההסדר ומוסדות חינוך לא-פורמאליים שהיו בחבל עזה. השיקום החינוכי התנהל בראשיתו בצורה כאוטית. נגדע ה"רצף החינוכי" שמהווה מסד לתהליך החינוכי; לא הוכנו תוכניות פדגוגיות וטיפוליות רב-שנתיות להתאמת דרכי השיקום לסיטואציה החדשה שנוצרה, שהייתה רוויה בתסמיני פוסט-טראומה ובפערים לימודיים ניכרים; הפיזור הרב של התלמידים העקורים ברחבי הארץ ובאתרים הזמניים שהוקמו עבורם, הכביד על טיפולן של הרשויות ופגם ביכולתן לגבש פתרונות יעילים לשיקומם הפדגוגי והנפשי; כמחצית מעובדי ההוראה שפעלו בחבל עזה נפוצו ברחבי הארץ, חלקם לא המשיך לעסוק בחינוך, לפיכך לא יכלו לעמוד לצד תלמידיהם בשעת המשבר עת נזקקו לעזרתם; צוותי המורים הקולטים לא הוכנו כיאות לקראת משימת קליטת התלמידים העקורים. תחילת החזרה של התלמידים ובני הנוער לתיפקוד נורמטיבי, הובחנה מראשית שנת 2010, עת החלו התלמידים העקורים ובני משפחותיהם לעבור למגורי הקבע. מכאן, שלמרות הטיפול המערכתי הלקוי בשיקומם של התלמידים "הזמן הוא זה ששימש כרפואה לנפש". אולם, כידוע, הזמן אינו רופא ולא מביא מזור ומרפא, אלא הוא מביא רק הקלה. הטראומות ונזקיהם הותירו צלקות עמוקות, לטווח-ארוך, בחייהם של התלמידים ובני הנוער העקורים. הסתגלותם וחזרתם לתפקוד נורמטיבי היה פרי "כוח הנעורים", שהתגבר על חוסר הרווחה האישית והטראומה הקשה שפקדה אותם, בעטיה של העקירה הכפויה, שהוצאה לפועל על-ידי הממשלה באיבחה אחת, אולם התקשתה מאוד בביצוע שיקומם.

המחקר מתבסס בעיקרו על מקורות-ראשוניים: דו"חות, פרוטוקולים, ונתונים שקובצו מראיונות אישיים, שנערכו לתושבים המפונים. חלק מהחומרים עליהם מתבסס המחקר הוצגו בפומבי לעיון הציבור, אולם חלק ניכר מהחומרים רואים אור לראשונה בספר זה.

על המחבר

ד"ר יצחק ציטרין מכהן כראש החוג להיסטוריה במכללת שאנן. כיהן שנים רבות כמנהל בתי-ספר תיכוניים. פרסם עשרות מאמרים בהיסטוריה ובחינוך. הופיע בעשרות כינוסי חוקרים בארץ ובחו"ל. זכה במלגות מחקר ובפרסי הצטיינות רבים, בהם פרס החינוך הארצי בחינוך, שהוענק על-ידי נשיא המדינה בשנת היובל למדינת ישראל.

"יוסף ואחיו"

מאת

פרופ' ישעיהו מאורי

הוצאת מכללת שאנן

כמכללה אקדמית דתית לחינוך, השמה דגש בהכשרת מורים להורות תנ"ך ומפרשיו ברוח ישראל סבא, כבר לילדים בגילאים צעירים, תמכנו בנסיונו הראשוני של ראש החוג למקרא, פרופסור ישעיהו מאורי, לספר את הסיפור המקראי על יוסף ואחיו לפי הפשט, ותמיד בעקבות פירושיהם של פרשני המקרא בימי הביניים.

בחלק הראשון, המיועד לילדים, מובא הסיפור ברצף, כסיפור־ילדים רגיל, אף שמטרתו העיקרית ללמד ולחנך.

חלקו השני מיועד להורים המלווים. מטרותיו הן שתיים:

1. לציין באיזה פרשן השתמשנו בכל עניין כדי שיוכלו, במקרה הצורך, לעיין בפרשן עצמו, שפירושו מצוי בבתים רבים בספרייה המשפחתית.
2. וזה עיקר: במקרים רבים הוספנו הערות הסבר להורים, כדי שבשעת השיחה עם הילדים יוכלו ההורים להשיב על שאלות הילדים, או לעורר דו־שיח עם הילדים על שאלות נוספות שנתעוררו בעקבות קריאת ההערות. לנוחות ההורים, הוספנו לַסֵּפֶר גם תיאור קצר על כל אחד מהפרשנים שנזכרו בהערות. ובלבד שנגדיל תורה ונאדירה!

פרופ' יחיאל פריש
נשיא מכללת "שאנן"

המסע האורייני:

תאוריה כבסיס למעשה ההוראה בתחומי קריאה וכתיבה

מאת

ד"ר אסתי טוב לי ופרופ' יחיאל פריש

הוצאת מכללת שאנן

המסע האורייני, שחווה כל בר-אוריין מינקות ועד יומו האחרון, הנו מסע המשקף את הרמה הערכית והתרבותית של החברה שאנו חיים בה. מסע אורייני מוצלח יצמצם את הבערות המהווה מקור לדאגה עצומה של מתווי מדיניות, פילוסופים וחוקרי חינוך. מסע אורייני מוצלח אף יאפשר פיתוח הון אנושי שיביא לקדמה של הדור הבא.

החשיבות העצומה של מסע אורייני מוצלח משמשת אתגר לחוקרים מדיסציפלינות שונות, שיצאו למסע זה כדי להבין עד תום את סוד רכישת הקריאה והכתיבה. פסיכולוגים, אנתרופולוגים, בלשנים, חוקרי מוח, נוירולוגים, פילוסופים, חוקרי חינוך ומורים - כולם חברו יחד לחקר "סוד הקריאה".

קשיים ברכישת קריאה וכתיבה מדירים שינה מעיניהם של הורים, מורים וכמובן תלמידים. קריאה נראית על פניה כמיומנות פשוטה ובסיסית, שהרי מיליוני ילדים בני שש ומיליוני ילדים ב"חיידר היהודי" בני שלוש-ארבע, רוכשים קריאה בחדווה, בהנאה, לרוב תוך חודשים ספורים ובעיקר בלי כל קושי.

בשנים האחרונות חלה עלייה משמעותית במספר המחקרים שעסקו בחקר הקריאה. חקר שתכליתו בסופה של דרך, להגיע לאפס נכשלים ברכישת הקריאה ולאפשר לצעירים להתפתח, להשכיל, לרכוש דעת ולהצמיח את העולם האורייני קדימה.

בהזדמנות זו, ברצוננו להזכיר את פרופ' איריס לוין ז"ל, שהייתה ראש תכנית M.Ed. במכללת שאנן: "הוראה ולמידה במערכות משלבות" והנהיגה את תכניתנו שש שנים בערך - מיום שהוקמה התכנית - עד יום מותה. מחקריה החלוציים בישראל בתחום "ניצני האוריינות" עבודתה עמנו "מכללת שאנן" הצמיחה אותנו כחוקרים, כמרצים וכמחנכים.

בספר זה מופיעים שני שערים:

שער ראשון: "תאוריה כבסיס למעשה ההוראה".

שער שני: "מן המחקר אל מעשה ההוראה: סוגיות נבחרות בעולם הקריאה והכתיבה".

ספר זה נועד להרחיב את גוף הידע המחקרי ולפתח הבנות לעוסקים במלאכה. אין זה ספר הדרכה למורה, שמופיעים בו תרגילים והפעלות (למעט בפרק אחרון, הדן בתלמידים בעלי מוגבלויות קשות ומורכבות). בספר נוסף שייצא לאור בהמשך, תוצענה דרכי עבודה מפורטות למורים כיצד לסייע לתלמידים

מתקשים בכל נושא.
השער הראשון "התאוריה כבסיס למעשה ההוראה" מביא אסופה של מחקרים המהווים את גוף הידע העדכני בעניין קריאה וכתיבה. אסופת המחקרים נוגעת לתחומי האוריינות השונים ומשלבת תמיד את המחקר בעולם על אודות הנושא וכן את המחקר הישראלי החדשני הייחודי לשפה העברית.

החלק ראשון בשער הראשון עוסק בקריאה
הפרק הראשון עוסק במהות הקריאה. בפרק זה נדונה גלגוליה של הגדרת הקריאה המשקפים תפיסת עולם על אודותיה, במורכבות תהליך הקריאה ובמרכיבים השונים הקשורים לרכישת קריאה.
הפרק השני מציג מודלים התפתחותיים לרכישת קריאה. תחילה נערך ניתוח של מקומו של הקורא בתהליך הקריאה. לצד מודלים התפתחותיים קלסיים מוצגים גם מודלים חדשניים הייחודיים לשפה העברית כמו המודל העדכני של בר-און (2011).
קריאה יעילה היא קריאה מדויקת, מהירה ומאפשרת הבנת נקרא, ולכל אחד מתחומי הקריאה מוקדש פרק שלם.
הפרק השלישי דן בדיוק בקריאה. דיוק בקריאה נדון מתוך הבנת המרכיבים הנדרשים כדי שקורא יקרא בקריאה מדויקת. בפרק נדון במודעות פונולוגית כשלב ראשון ברכישת קריאה מדויקת, נעסוק בזיהוי אורתוגרפי של מילה שלמה כשלב שני ברכישת קריאה מדויקת. נקדיש מקום לידע הלשוני ולתרומתו החשובה לקורא במאמציו לקרוא בקריאה מדויקת. נסיים את הפרק בדיון בשאלה מה ידוע במחקר הישראלי על אודות קריאת טקסט מנוקד וטקסט שאינו מנוקד.
הפרק הרביעי דן במהירות ושטף קריאה. הפרק מספק הגדרות שונות לשטף קריאה והשתמעויות הנובעות מהגדרות אלה. הוא סוקר את התפתחות גוף הידע בעניין שטף קריאה, מתאר כשרים וכשלים בתחום זה. הפרק אף דן בדרכים להערכת שטף קריאה בשלבי ההתפתחות מקורא טירון לקורא מומחה ודן בעדויות מבוססות מחקר אודות דרכי התמודדות עם קשיים בשטף קריאה. ספר זה אינו אופרטיבי.
הפרק החמישי דן בהבנת הנקרא. זהו גוף ידע עשיר ומורכב. נעסוק בהגדרות הבנת הנקרא ובהשתמעויות הנגזרות מהן. נציג מודלים שונים של הבנת נקרא בראייה התפתחותית. נעסוק בחשיבות הידע הלשוני להבנת הנקרא, נדון במשאבים הקוגניטיביים הנדרשים לצורך הבנת נקרא, ננתח את מאפייני הטקסט ואת השפעתו על הבנת הנקרא.
בפרק השישי רכזנו את עיקרי הממצאים באשר לקשיים וכשלים בקריאה. אם בפרקים קודמים עסקנו ב"דרך המלך", כאן נעסוק בכל תחום שנגענו בו קודם, והפעם - מהזוית של קשיים: ננסה לאפיין את המתקשים בקריאה, נדון בפרדיגמות מרכזיות להבנת קשיי הקריאה, נעסוק מזווית אחרת בקשר בין ידע לשוני לקשיי קריאה לסוגיהם ונדון גם בבסיס הנוירולוגי, בכשרים הקוגניטיביים ובקשיי הקריאה.

החלק שני בשער הראשון עוסק בכתיבה:
הפרק הראשון עוסק במהות הכתיבה. רבות נכתב על אופנות השפה הדבורה והשפה הכתובה (ברמן וניר, 2011), נדון במורכבות מעשה הכתיבה, נעסוק בגילוי סוד הכתיבה - כיצד לומדים ילדים לכתוב. כאן ניתן במה למחקריה החלוציים של פרופ' איריס לוין ז"ל, שיחד עם תלמידותיה, העשירה את גוף הידע המחקרי בידע רב.
הפרק השני עוסק במערכת הכתב. נערוך סקירה היסטורית של מערכות כתב בעולם ונתמקד במערכת הכתב העברית. גם כאן נדון בעברית מנוקדת ובעברית שאינה מנוקדת, אך מכיוון אחר הפרק השלישי עוסק באיות נכון. כאן נקדיש מקום להעשרת גוף הידע המחקרי באיות עברי של חלוצת המחקר בעניין שלבי רכישת איות נכון, לפרופ' דורית רביד ולתלמידותיה. נדון בתרומת המורפולוגיה לאיות נכון ונקדיש מקום גם לתהליך ההתפתחותי החבוי מאחורי רכישת האיות הנכון.
הפרק הרביעי עוסק במרכיב הטכני-מוטורי של הכתיבה. כאן נסקור בקצרה את גוף הידע המחקרי הבא מתחום ריפוי בעיסוק. נדון ביכולות התקינות וביכולות הבעייתיות ברכישת יכולת כתיבה טכנית. נעסוק בקשיים הרבים של המרכיב הטכני בקריאה על תלמידים מתקשים.
הפרק החמישי דן בהבעה בכתב. נעסוק בהתפתחות יכולת ההבעה בכתב, נציג מודלים שונים להבעה בכתב, נעסוק בדילמת סוגת הכתיבה ובהשפעתה על הפקת טקסט סיפורי וטקסט מידעי, נדון בהוראת הבעה בכתב מבוססת סטנדרטים ונציג את הסטנדרטים שהזכירו רביד ושלם (2012) להערכת כתיבה של תלמידי כיתות ז' וכרגיל, נסיים בקשיי הבעה בכתב. הפרקים דנים בעקרונות דרכי ההוראה בלבד. דרכים אופרטיביות יפורטו בספר ההמשך.

שער שני: "מן המחקר אל מעשה ההוראה
סוגיות נבחרות בעולם הקריאה והכתיבה" מביא מחקרים ייחודיים שלנו בתחום הקריאה והכתיבה, מתוך אוריינטציה אל השדה ואל עבודת המחנכת בגן ובכיתה. בפרקי השער השני אנו עוסקים בנושאים בוערים בתחום האורייני. בכל פרק ננתח את הידוע בישראל ובעולם על אודות הנושא הבוער ונרחיב את היריעה בהצגת מחקר ייחודי שלנו שנועד לתרום להבנה מעמיקה של התופעות הנחקרות.
המסע האורייני שלנו מתחיל מגיל הגן, עולה לבית הספר היסודי, ממשיך לחטיבת הביניים ולחטיבה העליונה.
בפרק הראשון נסקור סגנונות קריאה שונים ותרומתם לטיפוח אוריינות בקרב ילדי הגן. ילדי הגן עדיין כמהים להאזנה לסיפורים, להמחזת סיפורים ולקריאה חוזרת ונשנית בספר, עד כדי "דקלום" בדרך הנראית כאילו פעוט בן שנתיים קורא בעצמו בספר. ציבור ההורים והגננות מבינים עד כמה חשוב שלב זה בהתפתחות הילד, ומנסים לחפש דרך טובה להפקת תועלת מקסימלית מההאזנה של הילד לספר.
מחקרים רבים בארץ ובעולם בחנו את סגנונות הקריאה של גננות והורים הקוראים ספרים לילדים. בפרק זה נסקור את התרומה של סגנונות הקריאה השונים לטיפוח האוריינות, נעמוד על העדויות מבוססות המחקר, התומכות בכל סגנון ונציג מחקר שלנו על דרכים שונות לקריאת ספר לילד, כך שיפיק ממנה את מרב התועלת ונסיים בהמלצות לחוקר, לגננת ולהורה.
המסע האורייני עולה לבית-הספר היסודי, ובפרק השני נדון

באהבת הקריאה או היעדרה. אבדן המוטיבציה לקריאת ספרים מתרחש במהלך בית-הספר היסודי. בחרנו לקרוא לפרק: צעירים ואהבת הקריאה - איך נשמור על הגחלת?. אחת הסוגיות המרכזיות המטרידה אנשי חינוך היא כיצד לטפח אהבת קריאה בקרב ילדים. אם משחר ההיסטוריה של עם ישראל, אחד מערכי העם היהודי היה אהבת ספר, ולא סתם הוא נקרא "עם הספר", הרי שבשנים האחרונות, הבילוי עם הספר הפך להיות חלק שולי בחיי הילדים. המחיר הגבוה של היעדר המוטיבציה לקריאת ספרים כבר עתה ניכר ברמה האוריינית של הבעה בכתב של התלמידים באוניברסיטאות. פרק זה יוקדש לתרומת קריאת ספרים ולטיפוח מוטיבציה לקריאת ספרים. נחשוב כיצד נשמור על הגחלת של אהבת סיפור וספר, שבלטה בגן הילדים ופוחתת בבית-הספר היסודי. נציג תכניות התערבות שעסקו בטיפוח אהבת ספר והביאו לשינוי מהותי. ננתח לעומק תכנית התערבות לטיפוח קריאה שהפעלנו בבית-ספר יסודי ונסיים בהמלצות לחוקר, למורה ולהורה.

המסע האורייני עולה לחטיבת הביניים ובפרק שלישי נעסוק בשאלה מתבגרים וקריאה להנאה, הילכו שניים יחדיו בלתי אם נועדו?, נדון בתמונה המורכבת והשונה בנושא קריאה בהנאה בקרב תלמידי חטיבות הביניים. נתאר תכנית התערבות חדשה, אשר פועלת ב-200 חטיבות ביניים בישראל, נציג מחקר שבדק את יעילותה בחטיבת-ביניים בצפון הארץ ונסיים בהמלצות לחוקר, למורה ולהורה.

כאן נעצור במסע האורייני ונבדוק את סוגיית הכתיבה. ובפרק הרביעי נבדוק כיצד "ובני השש יודעים פתאום לכתוב סיפור", ננתח את סוגיית הכתיבה. כתיבתם של ילדים נחקרה רבות, "ניצני הכתיבה" והדרך שהכותב הטירון מגלה את "סוד הכתיבה" נחקרו בקרב ילדי הגן. אוכלוסיית גיל הגן וגם אוכלוסיית תלמידי בית-הספר היסודי והתיכון נחקרו רבות. לעומת זאת, אוכלוסיית תלמידי כיתות א'-ב', שאינם כבר "מגלי סוד הכתיבה" אך עדיין אינם "כותבים מיומנים", נחקרה רק חלקית. לאוכלוסייה זו של תלמידי כיתה א' מוקדש פרק זה. נתאר מחקר אורך בן שנתיים, שבדק את התפתחות היכולת לכתוב סיפור בקרב ילדים מכיתות א'-ב' ממיצבים כלכליים-חברתיים שונים, מרמת אוריינות מוקדמת שונה והלומדים בסביבות אוריניות שונות.

נסיים את המסע האורייני בפרק החמישי באוכלוסיית התלמידים בעלי מוגבלויות קשות ומורכבות, בפרק ששמו "גם הם יכולים לקרוא". זוהי אוכלוסייה אשר עד לאחרונה איש לא הציב את יעד רכישת הקריאה כיעד שהם יכולים לחתור אליו. מכללת "שאנן", שאנו חוקרים ומלמדים בה, שמה נר לרגליה לשלב בהצלחה כל תלמיד ותלמידה במערכת החינוך, ולכן תכנית הלימודים לתואר שני עוסקת ב"הוראה ולמידה במערכות משלבות" - נאה דורש וגם נאה מקיים. כלומר שילוב תלמידים בעלי מוגבלות קשה ומורכבת הנו יעד חינוכי חשוב בעינינו.

המטרה העיקרית שהעמידה מערכת החינוך בעבור תלמידים אלה הייתה "כישורי חיים". מחקרים עדכניים מציבים את התמה שללא כישורים אוריניים אין כישורי חיים, ולכן גם ילדים בעלי מוגבלויות קשות יכולים לפתח את יכולתם האוריינית. את פרק זה כתבה ד"ר דיתה פישל, המומחית לחריגויות קשות. בתחילה התלבטנו אם יש מקום להכניס לספר תאורטי המיועד למורים הדרכה אופרטיבית מעשית מפורטת כל-כך, אך החלטנו להציג פרק זה, העוסק בתלמידים בעלי מוגבלות קשה ומורכבת, כיוון שהנגשה אוריינית כפי שמוצגת פה אינה קיימת בספרות החקר וההוראה בעברית. זהו פרק ייחודי, פרקטי ביותר, הכולל הדגמות, הנחיות ואפילו הצגות מערכי שיעור כדי שהמודל האורייני הייחודי המוצג יהיה נהיר לכל מורה.

מטרות הספר

להעשיר את גוף הידע המחקרי באסופה מובנית ומאורגנת של חידושי המחקר הייחודיים לשפה העברית והאוניברסליים.

להעמיד את גוף הידע המחקרי באופן מובנה וברור כך שישמש כר פורה להמשך מחקרים במסע האורייני על-ידי חוקרים מן האקדמיה ומן השדה.

להעמיק לחקור ולהבין את המנגנונים ואת התהליכים הקוגניטיביים הגלויים והסמויים העומדים מאחורי הצלחה בטיפוח בר-אוריין, וזאת כדי להשכיל לטפל במצליחים פחות.

להשתמש בגן ובכיתה כמעבדת מחקר ולעודד חוקרים להיכנס לשדה זה, ללמוד אותו וללמד את כולנו.

לסייע לפרחי הוראה ולמורים בפועל להרחיב את קשת הידיעות מבוססות המחקר שלהם על אודות אוריינות.

להעלות למודעות של העוסקים במעשה ההוראה את דפוסי התלמידים המתקשים בקריאה וכתיבה, כך שנמנע תפיסות מוטעות על הקשיים, על גורמיהם ועל דרכי הטיפול בהם.

להעלות למודעות של המחנכות והגננות את מורכבות וייחודיות בתחום עתיר ידע וחסר ידע זה, כך שנוכל לעודד ולתמוך במחנכות וגננות למען ידעו לשאול שאלות כדי להבין יותר ובכך לסייע יותר לתלמידיהן.

לסייע להורים להבין יותר את מורכבות התחום האורייני ובכך להראות להם עד כמה תרומתם חשובה בפיתוח שפה ואהבת קריאה בקרב ילדיהם.

לסייע לילדים בעיקר לאהוב את הקריאה וליהנות ממנה, לקרוא ולכתוב סיפורים, ליהנות מהיכולת להיות בר-אוריין ולהתפתח. אחרי הכול, זה תפקידנו כחוקרים וכמחנכים. אנו כאן בעבור הילדים ולמענם.

החדשנות והייחודיות של ספר זה ניכרות בניתוח מקיף ומעמיק של גוף הידע העדכני בתחום המסע האורייני על אודות קריאה וכתיבה. קיימות אסופות רבות של מחקרים, וייחודה של אסופה זו היא בשילוב של המחקרים שנעשו בעולם עם מחקרים רבים שנעשו בעברית. שר (2008) טבע את המושג "אנגלו-צנטריות" באומרו שחקר הקריאה נשען על השפה האנגלית שהיא שפה לא רגולרית ומשפה לא רגולרית זו, כל העולם מקיש על שפות הפועלות אחרת. החדשנות בספר זה ניכרת גם בכך שכל תחום מחקרי נדון בהתייחסות למחקר העולמי ובעיקר למחקר העברי. בספר זה מוצגים מחקרים ייחודיים שלנו בנושאים מרכזיים בתחום טיפוח האוריינות - מחקרים התורמים לגוף הידע המחקרי ולעוסקים בתחום בשדה המחקר.

מילת סיום

כשהבית של רבקה סביר סצבה את הקיבוץ והלכה ללמוד בעל-אוביב, חוגי המשטה מהומה בקיבוץ. כיצד ייתכן שהילדה עלך ללמוד בעל-אוביב בניחותא, בשעה שכל חבריה נושאים בנטל העבודה המפרכת בקיבוץ? היכן השוויון? שאולו כולם. סל מנת לחנק את בעה כתבה לה רבקה סביר מכתב מסודד. ברבות הימים מצאו הנכד של רבקה את המכתב וחיבר מאיוריו שיר:

"יום העבודה נגמר וירדתי לכנרת,
לסנות סל מכתבך ילדתי הקטנה.
קשה לך שם שכשיו בסיר בה את לומדת,
קשה כמו שקשה תמיד בכל התחלה.

...ובלב הים כתאום אני רואה סירה,
ומליה דייג אוחד שנלחם בסערה.
מה יעשה הדייג – מה הוא יכול לעשות?
כדי שהסירה ולביס אל החוף?

יש רק דבר אוחד שיעמוד בסערה,
אם הוא יוסיף מטען לבטן הסירה,
צו ילדתי התשובה בם לסערת נפשך,
הלימודים שלך הם המטען של סיפוך..."

לפלמה שבתה, נמי שמר, שהפוך לאחת המשוררות הבולטות של מטען בשמי אולם מטען רוחני, מטען פנימי לחיים. היא לא שיערה הכבד הזה, שישמור סליה לבל ויסחף עם סירתה. היא לא ענתה לבתה בתה ושל מנת לשרוד ברוח הסערה סליה למלא את פלמה במטען שהיא הבינה שהחכלה ושעת הם המטען שיבנה את אושיות רבקה סביר הנינה

שלכם ובשבילכם
טלי וניבה

כתובת המכללה: רח' הים התיכון 7, קרית שמואל, חיפה 2640007
מען למכתבים: ת.ד. 906, קרית שמואל, חיפה 3100801
טלפון: 04-8780000 פקס: 04-8714445
EMAIL: SHAANAN@SHAANAN.AC.IL